

משנת השבוע

פרשת ראה תשפ"ו
[שנה ט"ו - גליון מ"ה]

דברות קודש
שיעור הלכה
ניצוצי הדף
מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש
ליקוטי מגיד משנה
מצוה יומית
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

הילולא דצדיקא
א געדאנק פון פרשה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה
מערכת המשנה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

תוכן הענינים

דברות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה ג
מצוה יומית..... י
ליקוטי מגיד משנה..... יג
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ... יח
שיעורי הלכה..... לד
ניצוצי הדף..... לט
מערכת המשנה..... מז
מראי מקומות ללימוד דף היומי מד
הילולא דצדיקא מו
מגיד משנה לנוער נה

קול אונגוואר
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
605.477.4427

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	כ"ד מנחם אב
מצוה ד.	מצות קידוש החודש
שבת קודש:	כ"ה מנחם אב
מצוה ה.	שחיטת הפסח

פרשת שופטים

יום ראשון:	כ"ו מנחם אב
מצוה ו.	אכילת הפסח
יום שני:	כ"ז מנחם אב
מצוה ז.	איסור נא ומבושל
יום שלישי:	כ"ח מנחם אב
מצוה ח.	לא להותיר מבשרו
יום רביעי:	כ"ט מנחם אב
מצוה ט.	מצות השבתת חמץ
יום חמישי:	ל' מנחם אב
מצוה י.	מצות אכילת מצה

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוש תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

דברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

פרשת ראה

לקבל שכר ועונש, ולא שמותר לבחור ברע. ואדרבה, אם רואים שמזלזלים במצות אז המצוה לעונשן אפי' שלא כדין כמבואר שמכין ועונשין שלא כדין, וכמעשה שרכב הסוס בשבת וסקלוהו, לא מפני שהדין כן אלא מפני שהשעה צריכה לה וכן בהאי שהטיח באשתו תחת האילן והלקוהו. ועיין שו"ת מהר"ם מלובלין בזה"ז.

וז"ל הרמב"ם (פ"י מהל' סנהדרין הי"ג) וכאשר יאמין האדם אלה היסודות כולם ונתברר בה אמונתו בהם, הוא נכנס בכלל ישראל ומצוה לאהבו ולרחם עליו ולנהוג עמו בכל מה שצוה הש"י איש לחבירו מן אהבה והאחווה. ואפי' עשה מה שיכול מן העבירות מחמת התאוה והתגברות הטבע הגרוע, הוא נענש כפי חטאיו, אבל יש לו חלק לעוה"ב והוא מפורשני ישראל. וכשנתקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות, "הרי יצא מן הכלל וכפר בעיקר, ונקרא מין ואפיקורוס וקוצץ בנטיעות, ומצוה לשונאו ולאבדו, ועליו נאמר "הלוא משנאיך ה' אשנא וגו'" (תהלים קלט: כא).

והנה לן מבואר בביאור בהיר וברור מדברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל אשר אמרו עליו מימות משה ועד משה לא קם בישראל כמשה, החילוק שכתבנו בין מי שמאמין בכל התורה דקדוקיה ופרטיה,

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו' והקללה אם לא תשמעו וגו'" (יא: כו-כח). ופרש"י אשר תשמעו - על מנת שתשמעו. ואין זה בחירה שתוכל לבחור כרצונך, אלא 'ובחרת בחיים' מ"ע וחייב לבחור בחיים. ואפילו יסכים על העונשין ולעבור על מצות הרי זה אסור. ואין זה בידך, אלא שהוא מראה מקום לו ובחרת בחיים. ועיין בעה"ט ד"א ראה כי המפיל גורל עם חבירו וכו' והבן.

ובבר כתבתי במכתב לאחד שיצא לומר דהתורה ח"ו נותנת רשות לבחור באיזה דרך שירצה, והוא [דעמאקראטיא בלע"ז] ח"ו אין הכוונה שיכול לבחור המות, אלא התורה מצווה לבחור בחיים שהוא מצוה להיות בוחר בחיים, וזה ובחרת בחיים. והמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב וכמ"ש הרמב"ם ז"ל והפוסקים, וראי' מאחיתופל שצוה לביתו וחנק, ואין לו חלק לעוה"ב כמבואר בחז"ל.

עב"פ אין מושג כזה בתורה של דעמאקראטיא או איזה סטי' בכל לשון בכל אופן שהוא. אבל אנחנו חייבים להודות ולהלל ולשבח ולקיים את כל מצות ה' בהכרח גמור, תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ואין לנו בחירה לבחור כמה שאנו רוצים והבחירה הוא רק בכדי

שבקי לי דאפרקינג. ופרש"י אימא לתיאבון הוא דקאכיל, ולא הוה מין אלא מומר, ובמינים הוא דאמרינן מורידים אבל לא מועלין, אבל מומר אמרינן התם סמי מכאן מומר.

ודברי רש"י צ"ב. ונראה דרש"י קשיא ליה אתי' הגמ' אכתי האי אוכל נבלות וטריפות הוה ומאי איכפת לן אי שביק היתירא ואכיל איסורא, והלוא האיסור בעצמו אינו בר חיוב מיתה הוא. ואטו האוכל נבילות וטריפות חייב מיתה, והרי לא הוי אלא לאו? ולכן דייק רש"י דאכיל לתיאבון לא הוי מין אלא מומר, והגם שהוא מומר ואפי' לכל התורה כולה אבל אכתי לא יצא מכלל ישראל אלא הוי ישראל מומר, וישראל אע"פ שחטא ישראל הוא. אבל האוכל נבילות להכעיס הו"ל מין ולא מומר שאינו מאמין, והמינים הם בכלל מורידין ולא מעלין וזה ברור בס"ד.

בקי צור יש חילוק בין אדם מישראל המאמין בתורת ה' ונפל בתאות עוה"ז מחמת יצרו הרע או חברים רעים או טבעו הקשה והסביבה, והוא יודע שברע הוא אלא שאינו יכול להתגבר על יצרו וטבעו הרע. ואם יש לפניו היתר ואיסור ישמח בהיתר ולא יאכל האיסור, אלא שאם לא יודמן לפניו היתר הרי אוכל האיסור, או עושה האיסור ואפי' עבירות החמורות וזה הוא נכנס בכלל ישראל.

אבל מי שאינו מאמין בתורת ה' ואפי' רק דבר אחד ואפי' ק"ו אחד. או אפי' עושה מצות ומקיימן רק מחמת שנהג כן, אבל אינו מאמין שכך כתוב בתורה וניתן ע"י

אפי' עשה כל העבירות שבעולם מחמת התגברות התאוה והטבע, מ"מ הרי הוא מאמין בה' ובתורתו, הוא נענש על חטאו אבל הוא נכנס בכלל ישראל. אבל האיני מאמין באחד מכל אלו ח"ו יצא מן הכלל ואינו בכלל ישראל ומצוה לשונאו ולאבדו.

וחילוק זה כתב גם הרמב"ן עה"פ "ארוך אשר לא יקום את דברי התורה הזאת" (דברים כז:כו). וכתב וז"ל, ולפי דעתי כי הקבלה הזאת שיודה במצות בלבו ויהיו בעיניו אמת. אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל חזיר והשקץ לתאותו או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו בחרם הזה, כי לא אמר הכתוב אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת, אלא אמר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות, כטעם קימו וקבלו היהודים, והנה הוא חרם המורדים והכופרים.

הנה כתב ממש כדברי הרמב"ם ז"ל בזה דיש חילוק בין אינו מקיים מצות מחמת עצלות או עובר מחמת תאות לבו ויודע ומאמין אלא שיצרו מתגבר עליו, ובין מי שאינו מאמין וכופר ח"ו.

וב"ב נמי רבינו הגדול רש"י (גיטין מז.) בההיא גברא דזבין נפשיה ללודאי [אומה שאוכלין בני אדם] ואתא לקמי' דרב אמי שיפדנו שלא יאכלוהו ורצה לפדותו מק"ו דמוכר את בנו, ואמרו לו רבנן לר' אמי האי ישראל מומר הוא דקא חזי ליה דקאכיל נבילות וטריפות. אמר להו אימא לתיאבון הוא דקאכיל. אמרו ליה והא זמנין דאיכא היתירא ואיסורא קמיה ושביק היתירא ואכיל איסורא. א"ל זיל

בלע"ז אשר אצלינו אין דבר כזה תופס מקום כלל, אלא אדרבה, המלך צריך להזהר יותר בתרי"ג מצות ולראות שכל ישראל ישמרו עד שנצטוו לכתוב לו ס"ת וקרא בו כל ימי חייו ולא יפרד הימנה ולא יפריש כדי שלא יסור הימנה, ויכריח את כל עם ישראל לקיים תורה ומצוות. והתורה ומצוות לאו ליהנות ניתנו אלא לעול ולמשא ולהיות לו לעבדים, עבדי הם ולא עבדים לעבדים, אבל בני ישראל עבדי ה' המה. ואפי' העכו"ם השוכן בארץ ישראל כשיד ישראל תכיפה חייבין לכופם לשמור ד' מצות שלהם (ע"י רמב"ם פ"ח מהל' מלכים).

ומה שאמרו אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, ודאי חילוק יש בין חירות להפקרות, כי אדם הפקר עושה כל מה שרוצה וזה נקרא הפקר. אבל בן חורין אינו עושה אלא מה שהתורה מחייבתו ולא יטה ימין ושמאל ומבטל רצונו מפני רצון ה', וזה הוא הנקרא בן חורין - חירות ממלאך המות חירות מן היצה"ר, אבל משועבד לה'. ולהדיא אמרו מצות לאו ליהנות נתנו אלא לעול ולמשא עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, וזה פשוט.

אלא דגם זה אמת שבמקום שיש מה שקורין דעמאקראטיא, גם כן אין אדם עושה מה שרוצה. ואם במדינה זו שיש דעמאקראטיא, האם מי שהוא יכול ליכנס למשרדו של חברו ולעשות בו כרצונו? ודאי לא, כי גם לדעמאקראטיא יש חוקים שצריך להתנהג בהם ולא הפקר. ולהבדיל ק"ו בן בנו של ק"ו בתורה שאין שם שום

משה רבינו, הרי זה מין וכופר בתורת ה' והרי הוא יצא מכלל ישראל, ואינו לא ישראל ולא עכו"ם שגם להם יש להם ד' מצות שקבלו ממשה מסיני כמבואר ברמב"ם (פ"ח מהל' מלכים ה"י-ה"א) וז"ל, וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח, וכל מי שלא יקבל יהרג. והמקבל אותם הוא הנקרא 'גר תושב' בכל מקום, והרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעוה"ב, והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו שב"נ מקודם נצטוו בהם. אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת, אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם, עכ"ל.

וב"ב רש"י להדיא (סנהדרין ז). על האומר אין תחיית המתים מה"ת שכופר במדרשים, דדרשינן בגמ' מנין לתחיית המתים מה"ת. ואפי' יהא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באורייתא, כופר הוא הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מה"ת מה לנו ולאמונתו, וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא, הלכך כופר גמור הוא עכ"ל. והם הם ממש כדברי הרמב"ם הנ"ל. [ואגב מה שציין שם על הגליון מבאר שבע, עיין ברמ"ה לרבינו מאיר הלוי שהי' בדורו אחר רש"י שהביא זה בשם רש"י, ופשוט].

עב"פ אין בתורה מלה כזו דעמאקראטיא שזה מובא מהגוים שהמציאו לעצמן, גם דבר כזה להבדיל בין אמונה ומדינה [סעפערשישן אוו רעליגיאן ענד סטעיט

צרת ממארת לעם ישראל. ועכשיו קודם ביאת המשיח צדיקנו מתגברים כחות הטומאה האלו. וראה ראינו כי אז לא הואילה שום דבר להציל כלל ישראל, רק התורה הקדושה לעמוד נגדם בלי פשרות.

ושמעתי מפי הגאון מופה"ד מוה"ר זאב סאלאווייציק זצוקל"ה שאמר בשם אביו או בשמו בעצמו שלאחר שיצא הלהב של ההשכלה של אותם המשכילים להרע ובלע את כל הקודש ומתו במיתת השכלה ונתפשטה אש ההשכלה מאשכנז לליטא ושאר מקומות בעולם, ורוב ורובא דרובא דיהודי אשכנז ועוד בשאר מקומות נתפסו באש זרה אשר לא צוה ה'. ועמד מרן החת"ס וחכמי דורו ולחמו נגדם ואמר בזה הלשון: דאס אונגארישע אידענטום האט דער חת"ס מיט זיינע תלמידים געראטעוועט. דאס פולישע אידענטום האט די רביים און דאס חסידות געראטעוועט. ירושלים עיה"ק האט ר' יהושע ליב דיסקינד געראטעוועט. און ווילנא איזט געווארען אן עיר הנידחת.

גם בגערמאניא הארורה, הצדיק ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל שהציל מה שהציל אודים מוצלים רק לפי שעמד בתוקף על המסורה בלי פשרות כידוע, והכה על קדקדם של המשכילים, הגם שכבר הי' הזמן מאוחר מאד כידוע. ובפראנקפורט אמ-מיינ שהיו רבבות בני"ב בזמן הגרש"ה לא הי' רק אחד עשר אנשים ארטאדאכסים שומרי התורה, מנין מצומצם.

וחנה ראינו לאחר המלחמה שבאנו פה לאמעריקא לאחר החורבן הנורא

סטיה ונטיה ימין או שמאל. ואין שום מושג של דעמאקראטיא בתורה, אלא יקוב הדין את ההר ואסור אפילו לומר שמועה זו נאה ושמועה זו איננה נאה, אלא הכל מקב"ה כלו נאה כלו יאה.

ופוק חזי דבזמה"ז קיי"ל דבטלו מיתת ב"ד שאין לנו דיינים סמוכין, ומ"מ הלכה פסוקה הוא שאפי' בזמה"ז ישראל המוסר את חבירו לערכאות של גוים לילך לבית משפט או לשאר משרדי המדינה מותר וגם מצוה להרגו. ובשו"ע (חומ"מ סי' שפ"ח) מבואר דכל הקודם להרגו זכה במצוה זו, ע"ש פרטי דינים [אם לא שיש לחוש לחוקי המדינה שאז יש איסור מפני החוק].

וידוע בחכמת הרפואה כי כל שלא יודעים שורש המחלה לא יכולים לרפאותה. ורק לאחר שידועים ומוצאים שורש המחלה אז מחפשים דרכים לרפאותה פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה. והנה ראשונה לקבוע שהתנועה הרעפארמיס איננה תנועה חדשה אלא הוא התנועה שהתחילו בזמן מרן רבינו החת"ס ז"ל, והוא וחכמי דורו ראו הסכנה המרחפת על כלל ישראל מהם. ועוד מה שעשו להפרידם מן הכלל ישראל, וראה כמה תשובות בחת"ס (לקוטי שו"ת מס' פ"ד עד סי' צ"ו מגדולי עולם, וגם בשו"ת חומ"מ סי' קפ"ט-קצ"א).

וגם כל חכמי ישראל בזמנו נתנו עיניהם אז לבער הקוצים מן כרם ה' ולכבות האש אשר ללהב יצא ומצאה קוצים והדליקה ונתפשטה ואכלה גדיש רבבות מישראל שנפלו באש ההשכלה. ומיני אז הוא

מינים שצוחקים מישראל ופירשו מדרכי ישראל ואין משמרין לא מצות עשה ולא מצות לא תעשה, ואין שוחטין כשחטיטנו ואוכלים חלב ודם וי"ח טריפות ופרוצים בעריות ואין כותבין כתובות ולא גיטין ולא חולצין ולא מיבמין, ויש מבניהם שרוצים לחזור לישראלים ולהיות נוהגים כדיני ישראל אם יש תקנה לחזרתן, וכשהם חוזרין צריכין טבילה או לא, ועוד לאחר שהם חוזרים ראויים הם לבא בקהל או לא, וצריכין להטיף דם ברית או לא.

בך ראינו שאותן מינים משונים הם מכל מינים שבעולם, שכל מינים פוקרים בדברי חכמים כגון טריפות וכגון יו"ט שני דרבנן וכגון שניות מד"ס, אבל בדברי תורה ומקרא מוחזקים ומשמרים. והללו שפירשתם פקרו בעקרי תורה ונשאו עריות הולידו בנים ממזרים וחיללו שבתות ואלו לא היו עיקרם מישראל היינו חושבים אותן נכרים כשאר נכרים שמתגיירים וטובלים ונעשים כשאר ישראל כמו שכתוב כאזרח מכם, יהיה לכם הגר הגר אתכם.

אבל הללו כיון שעיקרן מישראל ועדיין שם ישראל עליהן ומצות נוהגות בהם והיו מחויבים בתרי"ג מצות וכיון שהיו פרוצים בעריות ולא כתבו גיטי נשים בניהם ממזרים ואי אפשר לקבלם ולהכניסם בקהל שמא יתערבו בישראל וכו' ע"ש שמחלק בין הם עצמם לבניהם אחריהם שבניהם אין להכניס, ועיין ספרינו הנ"ל העתק לש"ק.

ועיין יבמות (טז:–יז.) אמר רב יהודה א"ר

שבועון"ה נהרגו עקדה"ש יותר מששת מיליאן מעם הקודש, ובאותו זמן באתי לכאן והי' פה ראביי רעפארמי [לא כדאי להביא שמו על הכתב] ואמר אז שלאחר חמשים שנה מאז לא ימצא עוד יהודי באמעריקא ח"ו [עפרא לפומי] והי' זה כותרת [העדליי"] בנוא יארק טיימס, ולפ"ד הנפסדת הי' החשבון כן שיתערבו בגוים.

אלא שב"ה באו גדולי תורה במסירת נפש ובנו ישיבות בלי פשרות. וזה שהשאייר לנו ב"ה שריד. וזה הוא ההמשך של כלל ישראל, והם הם המבטיחים את העתיד לכלל ישראל עדי יבוא משיח צדקנו ולא אותם הרעפארמער ואדרבה אותן הרעפארמער שניבא עליהם בעונ"ה האמת שהלכו ונתערבו עכ"פ רובא דרובא מהם בין הגוים, והם המתערבים עד היום כנראה לעין בעונ"ה, ומה שחושב מעל' שיוצא אחד מיני אלף בע"ת ודאי אפילו לשליש ולרביע לא שמענו. וח"ו לוותר על נפש מישראל. ועכ"פ ישמח האב ביוצאי חלציו שלא נשא גוי' או שחורה, אבל ח"ו שאנן נהי' מהמתירין להם להיותם ככל הגוים ופחות מהם שהגוים מאמינים עכ"פ באותו איש ימ"ש מה שהוא וע"י שלישי ע"י שיתוף, והם מחלוקת אי מצווים על השיתוף. אבל הרעפארמער הם מכחישים ח"ו וכופרים בכל.

ובדאי להעתיק כאן חלק מתשו' רב משה גאון ז"ל (הובא בשו"ת הרדב"ז סי' תשצ"ו, ובשו"ת משנה"ח ח"ז סי' רי"ד) וז"ל למר רב משה גאון ז"ל יש בינינו מקום אחד של

ואוי לעינים שכך רואות. באמת לא האמנתי כי יצאו הדברים מפיו, כי הרי מי שיחי' אלף שנים ויעשה כל מה שבירדו ללמוד וירצה לשנות אפי' דבר אחד מדברי קבלה ופירושי התורה שקבלנו מפי משה רבינו ומסרה ליהושע עד אנו, וכפי שאמרו במשנה משה קבל תורה מסיני הרי זה מין שאינו בתורת משה רבינו אם לא שיביא ראי' לדבריו מתורת משה רבינו.

ועיין חגיגה (ג:) בעלי אסופות אלו ת"ח שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין וכו' כולם נתנו מרועה אחד, א"ל אחד נתנו פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב "וידבר אלקים את כל הדברים האלה" (שמות כ:א) וגו' ע"ש. ופרש"י קל אחד אמרן, אין לך מבני המחלוקת מביא ראי' מתורת אלוה אחר אלא מתורת אלקינו. פרנס אחד אמרן אין לך מביא ראי' מדברי הנביא הבא לחלוק על משה רבינו.

ולבן פשוט דמי שחוקר ולומד או מפרש מה שאינו מבואר, ולא קבל ולא מביא ראי' לדבריו מדברי תורת משה, ואדרבה הרי ח"ו מכחיש באמיתת משה רבינו שקבל התורה מסיני ושהוא תורה מן השמים, אין זה בכלל אלו המחפשים אחר האמת כלל וכלל, אלא יוצא מן הכלל ויוצא מכלל ישראל המאמינים בה' ובתורתו, ותומך עצמו במקראים ובזמנים. כי אין לנו להביא ראי' לדברינו רק מתורת ה' תמימה, ולכן בלתי אפשרי

אסי עו"כ שקידש בזמה"ז חוששין לקידושיו שמא מעשרת השבטים הוא וכו' איכא דאמרי כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל לא זזו משם עד שעשאומו עו"כ גמורים, ע"ש ובח' על רבינו הבה"ג יכמות הארכתי בזה בס"ד.

ולחלבה מלבד שיש לדון בהם מדין תינוק שנשבה ומי הנקרא כן באמת אשר זה על כל פרט ופרט נאמרה, ולברר אם לא היו ביניהם נישואי ערוה וכיוצא בו, אבל בעצם ההלכה על התנועה כולה פשוט וברור דהרעפארמער שיצאו מן הכלל ולא מאמינן בתורה מן השמים וגם אין מקיימין תורה ומצות כלל לא שבת ויו"ט ולא גיטין וקידושין, אוכלין נבילות וטריפות ואין מאמינים בה' ובתורתו שנתנה לנו ע"י משה מן השמים כלל, ורודפים שומרי תורה האמתים וגדולה שנאה שלהם להחרדים משנאה ששונאים את הגוים, לבא לפומא לא גליא כבר פסקו קמאי דקמאי דאין להם חלק בינינו.

הבותב בלב קרוע והוא רחום יכפר עון וישלח לנו גואל צדק ויגאלנו כולנו. ומה נאמר בעונ"ה גם ממצרים לא יצאו רק אחד מחמשה או מחמשים יתן ה' לבלתי ידח ממנו נדח, ויבא גואל צדק ויגאלינו ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים מארץ מצרים וישתחוו לה' בהר הקודש בירושלים.

ומה שכתב באותו הכתב שלימוד ההלכה אינו סותר אותם, שחוקרים ומחפשים בתמימות אחר האמת ביהדות ובאים לידי מסקנות אחרות ממה שקבלנו מלימודי הקבלה ע"י ממשיכי דרכי התורה, ח"ו

ויו"ט. וכן יש כמה מיני עכו"ם שמציגים עצמן כדת ישראל האמיתי 'סעווען דעי אדווענטיסט' בלע"ז 'מאָרמאנים' וכיוצא בהם, הם מאמינים חלקים בתורה אלא שמפרשים כרצונם עכ"פ כל הדתות קבלו הרבה דברים מדת ישראל ובדו דת לעצמן, ומה לנו ולהם. וח"ו שבנ"י יכולים לעשות כמוהם ולשנות דברים, הלוא כבר אמר הנביא "כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם" (מלאכי ג:ו).

לשנות הקבלה שקבלנו. ואותם שמפרשים כפי רצונם בתורה הרי הם בכלל בודה דת לעצמו ואין לו חלק בתורת ה' ובעם ה'.

והרי ישנם כמה דתות כאלה, ומתחילה מראשוני הרעפארמער ה' האותו איש שבדה דת לעצמו ובנה יתודותיו על תורת ה' תמימה שלנו, ורק שינה דברים כרצונו, ועשה להם יום ראשון במקום שבת קודש וכן שאר ימי חגיהם. וא"כ מאי גרע הוא מהרעפארמער שאין מאמינים כלל בשבת

מצוה יומית

כ"ד מנחם אב תשפ"ו

מצוה ד. מצות קידוש החודש

שיצא בלי מכשול ח"ו, וכמה פעמים התייעץ עמי בענינים, ולכן יפה עשו בהוצאת לוח בהוראת והסכמת בד"ץ, ולכן יפה עשו כדת וכהלכה.

עיקר בית דין בארץ ישראל

ואם לחוות דעתי על הבית דין שעל פיהם נעשה הלוח, מי אני להעיד על הבית דין מארץ ישראל, אשר חד מינייהו כתרי מינן (כתובות עה), ופשוט דאין בודקין מן המזבח ולמעלה, וקיי"ל בית דין בתר בית דין לא דייקו (ב"ב קלח:), וגם לב"ד טועין לא חיישינן. עכ"פ לא צריכין לדידי כלל בזה.

אין חשש לא תתגודדו

ואפשר דהשאלה, משום דהם עשו הלוח ע"פ בית דין בבני ברק, ואם יש לחוש משום לא תתגודדו, כיון דהבית דין הם מבני ברק ולא מפה. הנה כיון דבנוא יארק רבתי ליכא רב הכולל, וגם לא בית דין קבוע שהוברר ע"י הציבור, אלא שבנו לעצמן קהילות קהילות, וכל בי כנישתא וקהילה הביאו מנהגיהם עמהם ומחזיקים כלומר כל מיני החסידות לרבותיהם, וכן מתפללי אשכנז סתם ומנהגי הגר"א, ומנהג ספרד, וישנם פה כל מיני מנהגים ושיטות, ואין פוצה פה ומצפצף לענין לא תתגודדו, ובפרט שיש רפיון גדול בעשיית הלוחות, וכל אחד בונה במה לעצמו בידועין ולא יודעין, וכבר קיי"ל (יבמות יד.) דאם יש ב' בתי דינים בעיר אחת ליכא לא תתגודדו, וכ"ש בעירינו.

לוח שנה ע"י מורה הוראה

הנני בשורות אלו בנידון הלוח שהוציאו לאור לחסידי ויזניץ לעיר ניו יארק, כפי מה שהורו להם הבד"צ שלהם שע"י קהל אהבת ישראל ויזניץ בבני ברק, אשר הם נמשכים אחריהם במנהגיהם, וכפי המכתב תעודה שנכתב להם בכ"ט אלול תש"ס, ורצו לדעת חוות דעתי בזה.

לא כל הרוצה ליטול את השם

אמת אגיד, כי מאד נהנתי לראות שלוח זה יצא לאור בהסכמת בד"צ, כי זה רבות בשנים אשר אני תמה, מנין עלתה ההפקרות, שכל מי שרוצה ליטול את השם נוטל ועושה במה לעצמו ולוח לעצמו. והרי כבר פסק מרן החת"ס בתשובה (ליקוטי תשובות ח"ו סי' ל"ה) שאין להוציא לוח לציבור אם לא בהסכמת גדול אחד, או כמה גדולי הרבנים. וכיון שהלוח הזה נעשה בהסכמת בד"ץ הוא כדת.

לוח שיצא באמעריקא ע"י פיקוח הרבנים

ודכירנא שגם פה באמעריקא, בהלוח שהוציאו ב'עזרת תורה' מידי שנה, השקיע הגאון החסיד מוה"ר אליהו הענקין זצ"ל כוחותיו בלוח שהוציאו לאור מידי שנה בשנה, ומפקח עליו בכל נקודה. ועדיין לאחר פטירתו זצלה"ה מקפידים ומדקדקין בכל שנה ושנה ת"ח מובהקים, ואחד מהם תלמידינו היקר מאד נעלה הרה"ג מוה"ר הלל ליטוואק,

יעיל יותר מכמה מלחמות.^א מבואר פסק הלכה מפי מרן החת"ס שאין לעשות לוח בלי הסכמת גאון או גאונים.

צריך לחשב לפי הזמן בירושלים

עוד כתב מרן החת"ס: אך מ"ש שאם אינם מחשיבין עידן וזמן עפ"י ירושלים עיה"ק, יעשה כל אחד מועדו לפי נוף מדינתו, יפה כתב בזה, כי אותם שאינם מבקשים דוד מלכם, לא ימצאו ידיהם ורגליהם בקביעות מועדים, כי הדחיות שתיים שהן ארבע הנה, כי אד"ו ומולד זקן המה אבות לג"ט ור"ד ובט"ו תקפ"ט כידוע, ומולד זקן מטעה כ"ד שע"י מכסי סהרירי וכו' (ר"ה כ:), והוא כאלו סנהדרין יושבין בלשכת הגזית ומקבלים עדים שם, ואם יעשה כל אחד כפי מדינתו ישתנה הענין לגמרי וכו'. וכבר הארכתי במקום אחר (פ' בא ד"ה החודש הא') שלפענ"ד פרשת החדש הזה שהראה

דברי החת"ס לעשות בתחבולה בלי מלחמה

ואביא כאן קטעים מדברי מרן החת"ס שרמזתי לעיל, שפסק בתוקף שאין לעשות לוח אלא ע"י הסכמת מורה הוראה אחד או יותר, וכמה תלונות התלונן שם השואל ר' מאיר קארניק - חוקר העתים מק"ק גלוגא רבתי, וביקש מהגרע"א ומאת מרן החת"ס, שיצאו נגד אנשים פשוטי עם שאינם בקיאים בקביעת לוחות, וכמה מכשולות יצאו מתחת ידם.

ומרן החת"ס השיב עליו דלצאת ולריב ריב לא יעשה פרי, אלא שיעשה לוח המתוקנת שלו עם הסכמת גאון או גאונים, ובהסכמתם יאמרו [כלומר הרבנים המכשירים הלוח הם יאמרו] שהרבה מכשולים כבר יצאו מידי מדפיסי לוח והכשילו רבים בכמה ענינים, ע"כ לא יקנה שום לוח כי אם מהמוסכמת, וזה

^א מרן החת"ס זי"ע למרות שהיה מגדולי הלוחמים במשכילים ומיניהם, נזהר מאד שלא לפגוע בשום אדם, וללחום את מלחמת הדת בשיקול הדעת, וכמו שכתב תלמידו הגאון רבי יעקב יעבץ בספרו המור והדרור: "כי מעולם לא נשמע ממנו לתת שמץ דופי בשום אדם מעולם, אפילו לאותן שהיו מוחזקים פושעים ואפיקורסים בעיניו". הוא לא לחם נגד אדם מסוים, אלא כדבריו האמת נלחמת עם השקר, וכפי שהוא כותב באחד ממכתביו (שו"ת ח"ו סי' פ"ה): "אמנם נזהרתי מאד שלא ללחום עם שום אדם, ולא נזכר שום אדם באגרות שלי כלל, ולא יראה החוצה שום התגרות אדם באדם, כי אם האמת לוחם עם השקר". והוא מסיים את אחד ממכתביו וכותב (נדפס בחוט המשולש): "קדושי עליון בענוה ויראת חטא ילחמו, ולבם אל שלום התורה והעבודה"

פעם באו אל החת"ס שני תלמידי חכמים, ושאלוהו: מדוע אין הוא מראה את כוחו וגבורתו להפיל שונאי ה' ושונאי לפניו. והשיב להם: "תאמינו לי שבכח לימודי תוספות הזה" - והראה באצבעו על תוס' במסכת סנהדרין - "אוכל לעקור כולם מן השורש". והפטיר: "דאס איסט יא קיינע קונסט, מאן ווייס דאס רצון יראי יעשה, אבער מאן דארף קיינען זאלכען רצון האבען" (לב העברי נ"ג ע"א).

אך בכל זאת היו יחידים אשר נגדם הכריז מלחמה וגילה את טלפיהם הטמאות ברבים, כיון שבלבו קינן החשש המוצדק שע"י המסוה הצבוע שעל פניהם יוכלו להכשיל תמימים ולהטותם הדרך. אחד מהם היה אהרן חורינר, אשר עלה בידו להתעטר בתואר "רב" בעיר אראד, ופירסם איגרת בשם 'קנאת האמת', ובו הוא מתייצב לצידם של פורקי העול באותה תקופה. החת"ס מכנהו בשם 'אחר' [אהרן חורינר באבינער], והוא הכירו עוד מתקופת שבתו במאטערסדארף והבחין בתעתועיו, ובזלזול שהיה מזלזל בחכמי ישראל, ולועג לכל הקדוש והיקר. אי לכך ראה חוב לגלות את פניו ולהכירו לאחרים במקום שאין מכירין אותו.

והזמנים לכל מקום ומקום, וכמ"ש מרן החת"ס.

נחיצות לוח השנה

ובאמת כי נחוץ להיות לוח לכל יהודי, שהוא נחוץ לכל יום ויום לענין זריחה ושקיעה לקריאת שמע ותפילה ולשבת ויו"ט, וכן לענין טהרות בני ובני". ומיהו צריך זהירות יתירה שלא לטעות גם עם הלוח, כי הזמנים משתנים בכמה דקות ממקום למקום, וכמה פעמים אפי' בשעות. וכ"ש במדינות כנוא יארק וארה"ב כולו, שהזמן משתנה ממקום בכמה שעות, שצריך לזה זהירות יתירה, ויש להזהיר בזה את הציבור.

(שו"ת משנ"ה חט"ו סי' קמ"ב)

הקב"ה למשה רבינו ע"ה הלבנה בחידושה, היינו שהראה לו במצרים הלבנה שבארץ ישראל וקידשה במצרים ע"פ ארץ ישראל וכו' ע"ש דברים נפלאים. והמבואר מיהו דלעשות לוח אינו דבר פשוט, ובעי הסכמת גדול וגאון אחד או יותר.

בפרט באמעריקא צריכים לעשות הלוח

רק ע"פ מורה הוראה

והנה זה היה בזמנם, ועתה ק"ו בן בנו של ק"ו במדינתנו זו, שהכל הפקר, ומי יאמר לו מה תעשה, ודאי דבר גדול הוא שעושין לוח דוקא בהסכמת ב"ד, וכן יעשו בכל שנה ושנה לקבל הסכמת ב"ד על הלוח, ובפרט שהוא בית דין מארץ ישראל, אשר משם מקום מוצא הלוח

ומי שילמוד במשנה הלכות
אי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו
מהקצאת שו"ת מסנ"ה אהב' תשס"ט

ליקוטי מגיד משנה

פרשת ראה

ביאור תיבת 'היום'

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו" (יא:כו-כז).
וצריך להבין תיבת 'היום'.

הברכה שתוכלו לשמוע את מצוות ה'

נלע"ד, הנה הפנים יפות כתב (כאן מאמר ראשון) הענין הוא שאמרו חז"ל (קידושין לט:)
שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי יעקב בחר לו חלקו לעולם הבא (תנא דבי אליהו זוטא
פי"ט). וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כז:ד) "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש
שבתי בבית ה'", אף שביקש דוד המלך ע"ה בקשות רבות בתהלים, אלא שאמרו חז"ל
(תענית ח:) דתרי מילי לא מצלינן. אמנם כל הבקשות שביקש דוד המלך ע"ה אינן אלא
אחת, שהם כולם פעולות למען יוכל לשבת בבית ה'. והיינו דאמר 'אחת שאלתי',
כלומר כל אשר שאלתי אינו אלא אחת ורק 'אותה אבקש' - 'שבתי בבית ה' בלי טרדה
ומניעה. וזהו שאמר 'את הברכה אשר תשמעו', דאין עיקר הברכה בשביל תענוגי עוה"ז,
אלא בשביל שתוכלו לשמוע אל מצוות ה' אליכם, דהיינו לימוד התורה וקבלת
המצוות בלי מניעה וטרדה.

על מצוות דרבנן יש שכר בעולם הזה

נלפע"ד לומר דבר חדש, ומצאתי שכבר קדמינו בזה (ע"פ ספר העיקרים מאמר ד' פל"ו),
שמה שאמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו רק בתרי"ג מצוות דאורייתא, אבל
במצוות דרבנן אמרינן שכר מצוה איכא. והטעם יש לומר, כיון שהקב"ה חי וקיים
לעולם, א"כ מצותיו ג"כ בבחינתו ניתנו, ולכן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. משא"כ
מצוות חז"ל דרבנן, שניתנו ע"י גבראים מד' יסודות בהאי עלמא, גם השכר בבחינה זו
תיקנו. ולכן (ברכות ד:) העובר על מצוות דרבנן חייב מיתה מדה כנגד מדה, ויש להאריך
בזה.

הקב"ה שיעבוד הטבע לחכמי ישראל

והנה ידוע (אור החיים הק') בשלח ד"ה ליתנו)^א כי הקב"ה שיעבד הטבע לחכמי ישראל,
וכמו שאמרו בירושלמי (נדרים כג:) עה"פ (תהלים נז:ג) "לאֵיל גומר עלי", ובמדרש (דב"ר

^א וז"ל: אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית, להיות כפופים לתורה
ועמליה, ולעשות כל אשר יגזור עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ב"ה. ולזה תמצא כמו"כ
בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח, שלטו עליהם הצדיקים יחידים וא"צ לומר מרובים, כאשר
חקק ה' להם בעת הבריא. והוא סוד אומרו (ישעי' מג:א) "בוראך יעקב וגו'", ואמרו ז"ל (ויק"ר ל"ו ד')
שאמר הקב"ה לעולמו מי בראך מי יצרך - ישראל, והכל בכח התורה.

ב' י"ד) שאלו מלאכי השרת להקב"ה, אימתי ראש השנה. א"ל, אני ואתם נרד לבית דין של מטה ונשאלם. ואמרו (ר"ה כח). 'אתם' אפי' שוגגים, 'אתם' אפי' מזידים. לפ"ז הכל תלוי בחכמי הזמן ובתקנתם, אם יהיה להם שכר לישראל או לא, שאם יקיימו המצוות שיצוו להם יתברכו בברכות בשביל מצוות דרבנן, ואם לאו חלילה העובר על דברי חכמים וכו'.

הברכה תלוי בחכמי ישראל

וז"ש הכתוב 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', כלומר שהכל לפניכם הוא, הברכה והקללה. ואמר 'היום', שהכל תלוי לפי היום, ויפתח בדורו כשמואל בדורו (שם). ואם תקבלו עליכם לשמוע את דברי חכמים, אז תקבלו הברכה בשכר מצוה. ובזה מדויק מה שאמר 'את הברכה אשר תשמעו אל מצות', ולכאורה היה לו לכתוב 'אשר תקיימו את מצות'. אמנם להנ"ל מובן 'אשר תשמעו', היינו שמצוה לשמוע דברי חכמים וכן"ל, ואתי שפיר בס"ד.

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה

עוד נראה, הנה קיי"ל (קידושין מ). בישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ולהיפך בעכו"ם, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ולהיפך בעכו"ם. ומצינו בעת יציאת מצרים ששאל משה רבינו (שמות ג:יד) באיזה זכות אוציאם, והקב"ה השיבו בהוציאך את העם הזה תעבדון את האלקים על ההר הזה. ומצינו כי על המחשבה טובה גרידא, היינו על הסכמתם לעבוד את ה', אף שעדיין לא קיבלו התורה, כבר קיבלו שכרם.¹

בזכות המחשבה טובה כבר תקבלו הברכה

וזה שאמר "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", היינו שמהיום כבר תקבלו את הברכה.² ומפרש 'את הברכה אשר תשמעו', כלומר אף שעדיין לא קיימתם, אבל תשמעו ותרצו

¹ בבני יששכר כתב שהקב"ה מצרף אפי' מחשבה טובה של ישראל שלעתיד, וז"ל (כסלו מאמר ב' אות כ"ו): דהנה בכל פעולת הש"י בשמים ובארץ, רצונו ית"ש שיהיה הכל ע"י אתערותא דלתתא. והנה בבריאת שמים וארץ שלא היה אז אתערותא דלתתא, כי אדם אין (ע"פ בראשית ב:ה), הנה הספיק מחשבתו של ישראל שקדמה למעשה בראשית (בר"א ד') להיות לאתערותא דלתתא, כי עלה במחשבתו ית"ש הא"י יהיו ישראל מקיימים מצוות ומעשים טובים, ועי"ז כביכול היה אתערותא להבריאה שעלה במחשבה כביכול, מה שיקבל תענוג מן מצוות ומעשים טובים של ישראל, הא ודאי אשר לכל הברואים אשר ברא הש"י במאמרו לכולם הספיקה מחשבתו של ישראל, הוא ית"ש היודע איזה מן המצוות של התורה שייכות לברואים כאלה, היינו להמשיך חיות לנבראים שנבראו במאמר א', ועלה במחשבתו שישאל יקיימו מצוות כאלה, ובאתערותא הלזו ברא את ברואיו שבמאמר א', וכן איזה מן המצוות שייכות לחיות לנבראים במאמר שני, עלה במחשבתו אשר ישראל יקיימו אלו מצוות, וכן כולם הכל בהתעוררות מחשבתו של ישראל אשר יקיימו מצוות כאלו השייכים אל כל המעשים, עיי"ש.

² ובשם משמואל כתב דברים חוצצים (שמות שנת תרע"ב ד"ה וכאשר יענו): ובזה לימוד לאדם, לבל יתבהל לאמור, איך נוכל את יצה"ר שהוא הר גבוה וקשה, ולהבקיע בין חומות ברזל המונעים את

לקיים, ובזכות המחשבה טובה לחוד כבר תקבלו הברכה. אבל 'והקללה אם לא תשמעו', היינו אחר שלא תשמעו שזה פי' תיבת 'אם', משום שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, רק מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה.

שהעונות לא יגרמו שיחרב בית המקדש

"אבד תאבדון את כל המקומות וגו' ונתצתם את מזבחתם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם" (יב-ד). איתא בספרי (י"ב ז') מנין לנותץ אבן אחד מן ההיכל ומן המזבח ומן העזרות שהוא בלא תעשה, ת"ל 'ונתצתם את מזבחתם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם'. רבי ישמעאל אומר, מנין למוחק אות אחת מן השם שהוא בלא תעשה, שנאמר 'ואבדתם את שם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם'. רבן גמליאל אומר, וכי תעלה על דעתך שישראל נותצים למזבחותיה חס ושלוש, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיהם ומעשיהם הרעים למקדש אבותינו שיחרב.

ביאור שלא שאל על מחיקת ה' וכי תעלה על דעתך' וכו'

הקשה המזרחי, למה לא פריך ג"כ וכי תעלה על דעתך שישראל מוחקי השם הם. ותיריך דבשם אפשר שעושה כן לשם שמים, וכגון בשם שנכתב שלא במקומו ורוצה למוחקו וכדומה, וקמ"ל אפילו הכי יש לאו של 'לא תעשון'. אבל במזבח שאינו אלא במקום המקדש מאי שייך לנתוץ. ובגור אריה הקשה עוד מ"אלקים לא תקלל" (שמות כב:כז), וכי תעלה על דעתך, ולמה לא פריך שם כך, ע"ש. עוד הקשה שהרי הכא בצדיקים מיירי, שמקיימין מצות "אבד תאבדון את כל המקומות וגו'", וא"כ איך יש הוה אמינא שיעשו כן למזבח ה', ע"ש.

הפסוק מיירי באנשים שחושבים כי עושים לשם שמים

לפענ"ד י"ל, הנה לפעמים ראינו מחמת מחשבות צודקות, שרוצים להחזיר בתשובה הפושעים, עושים בתי כנסיות ח"ו דומות לשלהם, ומתנהגים שם כמנהגים זרים ר"ל, כמו הסענטערס, ועוד שבאים שם בתערובות בחורים ובתולות יחדיו בריקודים וכיוצא בו ר"ל. וגם יש שם סווימינג פול וכל מיני דברים פסולים בכדי להכניסם בביהכ"נ. ואח"כ בשעת מנחה מכניסים אותם להתפלל, וחושבים שהוא כעין עבירה לשמה. ולכן אמר רבי ישמעאל, וכי תעלה על דעתך שישראל נותצי מזבחות הם, אלא שלא תעשו

האדם להשיג שלימותו. ולזאת ישיב אל לבו, כי מחשבה טובה מצרפה הקב"ה למעשה, וא"כ תיכף כשנדבה לבו אותו להתקדש, הרי תיכף באה בו כל הקדושה מכל המעשים שהוא עתיד לעשות, ונהפך לו לב אחר, ושוב אין להשוות עצמו קודם הקבלה לאחר הקבלה. וק"ו הדברים, אם במה שהיו נותנין המצרים לבם לענות אותם נתוסף בישראל כח לפרות ולרבות עד שלבשו צורה אחרת, שלא נשמעה כמוה שכולם יחדו ששה בכרס אחד. עאכ"כ איש שנותן דעתו להתקדש ומקבל עליו באמת עול תורה ועול מצוות, שנשתנה תיכף מהותו וצורתו לאיש אחר וכו'. אך כ"ז באם הקבלה היא מעומק הלב באמת, "כי לא לפני חנף יבוא" (איוב יג:טז), וכי מה תועיל החיצוניות להשיג כח פנימי אם לא ברגש הנפש רוח אייתי רוח ואמשיך רוח.

כמעשיהם, כלומר שלא תעשו ביהמ"ד כמוהם, שע"ז יגרמו עונותיהם למקדש אבותיכם שיחרב, כלומר מקדש אבותיכם דוקא, שמשנים את מקדשו של אבותינו ואבות אבותינו שקיבלו קבלה אמיתית היאך הוא צורת ביהכנ"ס, ומה והיאך יש להתנהג בה.⁷

טענת האפוקורסים כי החכמים אינם מחדשים דבר

והנה דבי בנימין אסיא (סנהדרין צט:ק.) דאמרי מאי אהני לן רבנן, מעולם לא שרו לן עורבא ולא אסרו לן יונה. והקושיא מפורסמת בשלמא שלא שרו לן עורבא, טענתם שיש להם תאוה לאכול בשר עורב ולא שרו להו. אבל לא אסרו לן יונה, מאי איכפת להו - אם לא ירצו לאכול בשר יונה לא יאכלו, ומאי טענה הוא.⁸ ונראה כי אלו דבי בנימין אסיא חשבו שרבנן הם מחדשי התורה, ובידם לשנות לפי רצונם, אם רוצים להתיר עורב, בידם הוא להתיר, ואם רוצים לאסור בשר יונה, בידם הוא לאסור. אבל האמת כי ח"ו רבנן הם לומדי התורה מבארי התורה, אבל אין להם רשות לחדש לא להוסיף ולא לגרוע אפילו קוצו של יו"ד. ואפי' ב"ד הגדול שהתירו מקצת מן המצוה מביאין קרבן, כמבואר במסכת הוריות.

החכמים מבארים התורה

ובזה אפשר לפרש את הפסוק (דברים א:ה) "הואיל משה באר את התורה הזאת", הנה לא אמר 'הואיל לחדש', שאין לו רשות לחדש דבר, אלא לבאר, ואפילו נביא אסור לחדש דבר, כי אם להוראת שעה כאלוהו בהר הכרמל. אבל אחרת אי אפשר לחדש דבר. וזה שאמרו דבי בנימין אסיא, מאי אהני לן רבנן כיון דלא מחדשי דבר אלא שהם מבארים הקבלה, ולזה ח"ו לא צריך רבנן. וזה בכלל מינות ואפיקורסות.

⁷ בנותן ענין להביא כאן דברי הקרן לדוד (פ' ראה ד"ה לא תעשון כן א'): כבר אמרו רז"ל (איכ"ר פתיח כ"ד) כל זמן ששרתה השכינה בבית המקדש לא שלטו בה זרים, וע"י שבאו בה פריצים וחיללוהו, על ידי כן היה בידם לשלוט בה. והנה ידוע (פסחים פח.) אברהם קראו לבית המקדש 'הר', ויצחק קראו 'שדה', ויעקב קראו 'בית', שאבותינו הקדושים אשר התפללו שמה השרו קדושה על המקום ההוא, שעל ידי כן היה המקום ראוי למקדש ה'. ואלמלא הם אשר השרישו קדושה במקומה, לא היה אפשר לבנות שם מקדש ה'. ע"כ כל זמן שהיה שם הקדושה שהשרישו בה אבותינו לא היה נחרב. אבל ע"י עונותינו אשר גרמו שנסתלקה השכינה והקדושה אשר השרישו אבותינו שם, נגרם לנו גם שיחרב. וזהו שלא יגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב, היינו הקדושה שהשרישו אבותינו בהמקום.

וממשיך שם במתק לשונו: והנה ארץ ישראל ירושה היא לנו מאבותינו באופן שלא יפסק לעולם, ולא כמתנה שאפשר להתבטל מאתנו. אלא דאם אנו באים מכח שהוא ירושה לנו שאי אפשר להתבטל, אז מהראוי שנחזיק גם בשאר הירושות אשר הורישו לנו אבותינו, דהיינו להחזיק באמונתם וכו'. והיינו דפירש רש"י שלא יגרמו עונותיכם למקדש 'אבותיכם' דייקא, דהיינו שלא נגרם שזה הכח שהוא ירושה לנו מאבותינו, וזהו ע"י שנבטל העבודה זרה ולשרש אחריהם, ולדבק עצמינו בברית אבותינו, דע"י כן נזכה לירושה שאין לה הפסק.

⁸ א"ה: כיום מובן גם שאלה זו, כי יש כאלו המכנים עצמם 'טבעונים', ולא אוכלים דבר מן החי משום שהם אומרים שזה צעב"ח, ויש להם טענות מדוע התורה הותרה לאכול דבר מן החי.

אסור לשנות מהמסורה לנו אפילו מכיון לשם שמים

עכ"פ העיקר שרבנן הם רק לומדי התורה ולא מחדשי התורה, וח"ו אסור לשנות אפילו זיז כל שהוא מתורתנו הקדושה, ואפי' במקומות הרחוקים ורוצים להחזיר הנידחים, מ"מ הדרך הוא שלא להקל, ואדרבה הרי אמרו (עירובין ו.) רב, בקעה מצא וגדר בה גדר. ורק באופן כזה אפשר להרביץ תורה, וכ"ש שלא להכניס בכרם ה' מהשכלת עכו"ם ח"ו.

מוסר השכל לא ללכת בדרכי הגוים

ושמעתי מאחד מחכמי המוסר שהביאו לפניו עוף ומחט בקורקבן שלו, ולאחר הרבה יגיעות לא היה בידו להכשיר, ואחר שהלכה השואלת דיבר החכם אל העוף, ושאלה, עוף עוף, וכי בעל הבית שלך נתן לך מחטים לאכול, ומהיכן המחט הזה בקורקבן שלך? והשיבה העוף, רבי רבי, הבעל הבית שלי נתן לי חטים לאכול, ואמר לי שלא לילך בשדה אחר. אבל לא שמעתי לו והלכתי לשדה איש אחר ולקטתי ממה שאינו שלי, ושממה הוא שמצאתי המחט ואכלתי אותו, ואז המחט אכלה אותי, שעשה נקב בהקורקבן ובבני מעים שלי שהטריפה אותי.

וזו מוסר נאה, שבעה"ב הוא הקב"ה נותן לנו התורה הקדושה, ומזהיר אותנו "לא תעשון כן לה' אלקיכם" (דברים יב:ד), "ואחרי אלהים אחרים לא תלכו" (ירמ' ו:ז), "ולא תעשה כמעשיהם" (שמות כג:כד), וח"ו ללכת אחר חוקותיהם אפילו כוונתו לשם שמים, אלא להתקיים בדרכי אבותינו הקדושים. (שנת תש"מ באסיפת רבנים בלאס אנג'לס)

דברי אלקים חיים

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת ראה תשפ"ה

ליל ששי - שיעור חורש"י

חז"ל אמרו בפירוש שאין מבשרים את העושה מצוה כמאמרה בשורות רעות.

לא אירעה לי מעולם רעה

הגה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ואחיו הגה"ק בעל ההפלא"ה באו פעם לפני המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, ושאלוהו על דברי המשנה (ברכות פ"ט מ"ה) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה'. ובגמרא ביארו (ברכות ס:) 'לקבולינהו בשמחה'. ושאלו, כיצד יכול האדם לקבל בשורה רעה באותה שמחה שבה הוא מקבל בשורה טובה, וכי אפשר לו לאדם לשמוח בצרה כשם שהוא שמח בישועה?

אמר להם המגיד ממעזריטש: לכו אל תלמידי, הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע, והוא ישיב לכם על שאלתכם. הלכו אל רבי זושא והציעו לפניו את שאלתם. שמע רבי זושא ואמר: אכן, שאלה גדולה היא, כיצד יכול האדם לקבל את הרעה בשמחה כשם שהוא מקבל את הטובה. אמרו לו: רבנו המגיד שלח אותנו אליכם כדי שתשיבו לנו.

אמר להם רבי זושא: פלא הדבר, מדוע שלח אתכם הרבי אלי, והרי מעולם לא אירע לי דבר רע. לכו ושאלו אדם

ר'אה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם, וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום, ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם' (דברים יא:כז-כח). ופירש רש"י: 'את הברכה. על מנת אשר תשמעו'.

השמיעה המביאה ברכה

ויש להבין לשון הכתוב, 'את הברכה אשר תשמעו'. לכאורה היה ראוי לומר שהברכה תבוא כאשר יקיימו את המצוות, ומדוע תלה הכתוב את הברכה דוקא בשמיעה.

ונקדים את דברי הגמרא (שבת סג.): 'כל העושה מצוה כמאמרה, אין מבשרין אותו בשורות רעות', שנאמר: 'שומר מצוה לא ידע דבר רע' (קהלת ח:ה). היינו, שמי שעושה את המצוה כמאמרה, כפי שנצטווה וכפי שראוי לקיימה, אין מבשרים אותו בשורות רעות.

והדבר טעון ביאור, שהרי פעמים שאדם מקיים מצוות, ואעפ"כ הוא שומע בשורות שאינן טובות. ולכאורה מוכח מזה שחסר בשלימות קיום המצוה, שהרי

שכל זמן שלא זכה לקבל יסורים באהבה, אינו יכול להמשיך לעבודות הבאות.

לאחר כמה שבועות חזר אותו אדם אל החבורה. שאלוהו אם כבר זכה לקבל יסורים באהבה. השיב שעדיין לא זכה לכך בשלימות, אך במקצת כבר זכה. שאלוהו כיצד, והשיב: את יסוריו של הזולת אני כבר יכול לקבל באהבה, ואילו את היסורים שלי עדיין איני יכול לקבל.

מובן שאין זו קבלת יסורים באהבה. קל מאד לקבל באמונה את צערו של הזולת. העבודה השלימה היא להרגיש בצערו של האחר כאילו היה זה צערו שלו. לפיכך, כאשר אדם שומע בשורה קשה על יהודי אחר, עליו להרגיש שזו בשורה רעה הנוגעת לו ממש. אם יהודי סובל, אין אדם מישראל יכול להמשיך את חייו כאילו לא אירע דבר.

כאשר אנו שומעים על הצרות והקשיים העוברים על כלל ישראל, עלינו להתעורר ולערוך חשבון הנפש. הנה מגיע ראש חודש אלול, ושנה שלימה עברה עלינו. כמה פעמים שמענו בשורות שאינן טובות, וכמה צער וכאב עברו על יהודים. ואם אמרו חז"ל שהעושה מצוה כמאמרה אין מבשרים אותו בשורות רעות, הרי עצם הדבר ששמענו בשורות קשות רבות כל כך מחייב אותנו להתבונן אם אכן מצוותינו נעשות כמאמרו ובשלימות הראויה.

קידוש השם מתוך שמחה

כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל היה רגיל לומר על הפסוק שנאמר במיתת נדב ואביהוא: 'בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד' (ויקרא יג).

שאירעה לו פעם רעה, והוא יוכל להשיב לכם כיצד מקבלים אותה בשמחה.

והרי רבי זושא היה מלא יסורים כל ימיו - חי בעניות נוראה וסבל צער ומכאובים, ואעפ"כ היה יכול לומר באמת שמעולם לא אירע לו דבר רע. כל מה שנתן לו הקב"ה היה בעיניו טוב גמור ומוחלט.

זוהי מדרגה גדולה עד מאד. אדם המקבל באהבה ובשמחה את כל אשר הקב"ה מביא עליו, אינו מכיר כלל במציאות הנקראת 'בשורה רעה'. ואפשר שזהו עומק מאמר חז"ל: 'העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות'. אין הכוונה רק שהוא נשמר מן הרעה, אלא שמתוך דביקותו בהקב"ה הוא יודע שכל הבא עליו הוא לטובה, וממילא אין הדבר מתקבל אצלו כבשורה רעה.

בצערו של הזולת

אין להסתפק באמונה בלבד

אולם כל האמור הוא כאשר האדם עוסק במה שעובר עליו בעצמו. האדם רשאי לקבל באהבה ובשמחה כל מה שהקב"ה מביא עליו. אבל כאשר המדובר בצערו של יהודי אחר, אין לו להאדם רשאי לומר שהכל לטובה, עליו להשתתף בצערו.

כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל סיפר, שבימי הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע היתה חבורה שנקראה 'ישרו דרך', ובני החבורה היו מקבלים על עצמם בכל שבוע עבודה חדשה בעבודת ה'. באחד השבועות קיבלו על עצמם לעבוד על מידת קבלת היסורים באהבה. בשבוע שלאחריו נעדר אחד מבני החבורה, וכאשר שאלוהו מדוע אינו בא, השיב

לא תשמעו' - אם נשמעות בשורות שאינן טובות, הרי זו קריאה לאדם להתעורר ולשוב אל ה'.

במה צריך להתחזק

כל אדם צריך להתחזק תמיד בעבודת ה'. ובאמת, האדם יודע היטב במה הוא צריך להתחזק, שהרי אין אדם שאינו זקוק לחיזוק.

שמעתי שפעם נכנס יהודי אל כ"ק אדמו"ר מראחמסטריווקא וצ"ל וסיפר לו שהוא נמצא בעת צרה, וביקש שהרבי יאמר לו באיזה ענין עליו להתחזק. השיב לו הרבי: להתחזק צריך בכל הענינים ובכל עת. בעת צרה יש לקחת ספר תהלים ביד ולהתפלל לפני הקב"ה, וכאשר מתפללים הקב"ה עוזר. אולם ההתחזקות אינה שייכת רק לעת צרה, אלא להתחזק צריך תמיד.

אכן, אין זמן שבו האדם יכול לומר שאינו צריך להתחזק.

לכבד דרך אחרת בעבודת ה'

ישנה עבודה נוספת הנראית לכאורה קלה, אולם באמת היא מן העבודות הקשות ביותר. על האדם לכבד כל אחד מישראל ולא להתכבד בקלונו. עליו להכיר בכך שיש שבעים פנים לתורה, ויש דרכים רבות בעבודת ה'. הקב"ה ברא נשמות שונות, וכל נשמה נמשכת לדרך העבודה השייכת לה.

שמעתי בשם הרה"ק בעל אהבת ישראל מוויז'ניץ זי"ע, שאמר שבשמים מראים לכל צדיק שדרכו היא הדרך הנכונה והמיוחדת בעבודת ה'. אולם הצדיק החכם יודע שגם לצדיק האחר הראו

היתה קידוש השם גדול, ואעפ"כ נאמר מיד לאחר מכן 'ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה' (שם יו:). אף שהיה כאן קידוש השם, נצטוו כל בית ישראל לבכות על השריפה.

לעומת זאת, בקריעת ים סוף, כאשר הרשעים נענשו וישראל נושעו, נאמר 'וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, וייראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו. אז ישיר משה ובני ישראל' (שמות יד:לא, טו:א). גם שם היה קידוש השם, אולם היה זה קידוש השם הבא מתוך שמחה ושירה.

יש קידוש השם הנעשה מתוך צער, ויש קידוש השם הנעשה כאשר יהודי נושע, ומתוך ישועתו הוא שר ומשבח את הקב"ה. התכלית היא שנוכה לקידוש השם מתוך שמחה, שנשמע בשורות טובות שיהודים ייושעו, ומתוך כך נאמר שירה ושבח לפני הקב"ה.

הקב"ה מעורר את האדם בדרכים רבות. פעמים הוא מעורר אותו באמצעות שמחות ובשורות טובות, ופעמים הוא מעורר אותו כאשר הוא שומע על צער וקושי. כאשר אדם שומע בשורה טובה, הרי זה סימן טוב שמצוותיו נעשות כמאמרו, ועליו לתת שבח והודאה להקב"ה. וכאשר הוא שומע דבר שאינו טוב, עליו להתעורר ולבדוק מה עליו לתקן.

כך אפשר לפרש את הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה'. ראה והתבונן כיצד נראית עבודתך. 'את הברכה אשר תשמעו' - אם אתה שומע בשורות טובות, הרי זו ברכה וסימן שהעבודה נעשית כראוי. 'והקללה אם

והנהגתו כהנהגת מלאך, שהמלאך אינו מחויב במצוות ולמעלה מן הזמן, אפשר להאמין שיש טעם להנהגתו. אולם כאשר הוא בא להורות לנו כיצד עלינו לנהוג, "יבקשו תורה מפיהו", עלינו לברר מהו המקור לדבריו ומהי ההלכה, כי אנו יכולים לעשות רק את מה שנפסק להלכה.

היו צדיקים שהתפללו בשעות מאוחרות, והיו צדיקים שנהגו הנהגות נשגבות אחרות. הם ידעו מה הם עושים והבינו את ההלכה לאמיתה. אולם אנו צריכים לנהוג כפי שנפסק להלכה וכפי שקיבלנו מרבותינו. עם זאת, אסור לנו לבטל או לבזות את דרכו של אדם אחר.

אלו ואלו דברי אלקים חיים

איתא בגמרא (חגיגה ג:) משמו של רבי אלעזר בן עזריה: 'בעלי אסופות' (קהלת יב:יא) - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה. הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם, היאך אני למד תורה מעתה. תלמוד לומר כולם 'ניתנו מרועה אחד' (שם), א"ל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא. וכן מצינו בגמרא (עירובין ג:) על מחלוקת בית שמאי ובית הלל: 'אלו ואלו דברי אלקים חיים'.

ויש להבין, כיצד יתכן ששתי דעות הפוכות הן דברי אלקים חיים - אם אחד

בשמים אותו הדבר, ואף לו הראו שדרכו היא הדרך המיוחדת והאמיתית.

מי שסבור שהוא לבדו יודע את רצון ה', וכל מה שאינו מתאים לדרכו פסול ומבוטל, אינו הולך בדרך נכונה. פעמים שאדם מצליח בדרכו, ומחמת הצלחתו הוא מתחיל לבטל את כל שאר הדרכים. הוא סבור שהצלחתו מוכיחה שרק הוא צודק. אולם גם ההצלחה אינה נותנת לאדם רשות לבטל דרכים אחרות בעבודת ה'.

יש אדם הלומד בעיון, ויש העוסק בבקיות. יש העוסק הרבה בשלחן ערוך, ויש העוסק בחלקים אחרים שבתורה. הכל הוא רצון ה', ואין האדם רשאי לבטל את עבודתו של הזולת רק מפני שאינה שווה לעבודתו שלו.

מסופר בשם צדיקים, שפעמים רואים יהודי צדיק וקדוש הנוהג באופן שאינו מובן לנו על פי כללי ההלכה הידועים לנו. מחד גיסא, אין לנו להרהר אחר הצדיקים, שהיו בקיאים בתורה ובהלכה וידעו את אשר לפניהם. ומאידך גיסא, אין לנו לנהוג בהנהגה שאינה כתובה בשלחן ערוך. ואף אם רבו מצוה לנהוג בדרך שאינה מתאימה להלכה הפסוקה, אין לו לעשות אלא כהלכה.^א

ושמעתי בשם הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממנוקאטש זי"ע שדרש על דברי הגמרא (מו"ק יז. חגיגה טו:) 'אם דומה הרב למלאך ה' צבאות, יבקשו תורה מפיהו'. כאשר רואים צדיק הדומה למלאך

^א כ"כ בסור מרע ועשה טוב מהרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע (חלק ועשה טוב, בענין נשאת ונתת באמונה), ובהגהות מהרצ"א על סור מרע ועשה טוב (חלק ועשה טוב, אות ג' בענין 'ואהבת לרעך כמוך').

ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן. בית הלל לא הסתפקו בכך שלא ביזו את בית שמאי, אלא חזרו על שיטת בית שמאי בשלימות, ואף הקדימו אותה לשיטתם.

דוקא משום שהיו ענוים, נוחים ועלובים, ומפני שכיבדו את דעת החולקים עליהם, זכו שתיקבע הלכה כמותם. זוהי דרכה של תורה.

אנו אומרים בזמירות: 'אל ההרים אשא עיני, כהלל ולא כשמאי'. וראיתי פעם ביאור בדרך רמז, שכאשר ביקש הקב"ה לתת את התורה נאמר: 'למה תרצדון הרים גבנונים' (תהלים סח:יז). כל ההרים ביקשו שהתורה תינתן עליהם. אולם הקב"ה בחר בהר סיני, שהיה נמוך ועניו (מדרש תהלים מזמור סח, וכע"ז בגמרא סוטה ה.).

כאשר האדם נושא את עיניו אל ההרים ומתבונן על איזה הר ניתנה התורה, הוא לומד שההלכה נקבעת במקום הענוה. מכאן רמז לכך שהלכה כבית הלל, שהיו ענוים ונוחים. ודבר זה יכולים ללמוד מן ההרים.

תורה העוברת מדור לדור

לקראת חודש אלול היה אפשר לעורר את הציבור על ביטול תורה, על פגמי העינים ועל כל הדברים שכל אדם יודע בעצמו שעליו לתקן. אולם יש עבודה גדולה נוספת לקראת הימים הנוראים, והיא היכולת לכבד יהודי אחר, לשמוע את דבריו ולתת מקום לעבודתו.

מטהר והשני מטמא, אחד מתיר והשני אוסר, כיצד יכולים שניהם להיות אמת?

מספרים בדרך צחות, שבאו שני בעלי דין לפני רב. שמע הרב את טענות הראשון ואמר לו: אתה צודק. לאחר מכן שמע את טענות השני, ואמר גם לו: אתה צודק. נכנסה הרבנית ושאלה כיצד יתכן ששניהם צודקים, והשיב לה הרב: גם את צודקת.

אולם ודאי שאין זו כוונת חז"ל. אלא הביאור הוא שכל אחת מן הדיעות מיוסדת על דברי תורה. כל אחד מן החכמים מביא ראיה מן הפסוקים, מן המשניות ומדברי רבותיו. זה מביא ראיה מרש"י וזה מדברי התוספות, זה מדברי הש"ך וזה מדברי המגן אברהם.²

כל זמן שהדעה מיוסדת על דברי תורה, ונאמרת מתוך יראת שמים ובירור אמיתי, הרי היא בכלל 'דברי אלקים חיים', אף שלמעשה יש להכריע כדעה אחת. אבל אם אין האדם יכול להביא ראיה מדברי התורה ומדברי חז"ל, אין דעתו בכלל 'דברי אלקים חיים'. אין די בכך שהאדם אומר את דעתו, אלא עליו להוכיח שדבריו נובעים מן התורה.

עבודת האדם היא לכבד גם את ראייתו של חברו. גם הוא הביא מקור מן התורה, גם הוא בירר את הסוגיא, וגם הוא מבקש לעשות את רצון ה'.

ואמרו בגמרא (עירובין יג:): שההלכה נקבעה בבית הלל: 'מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי,

² ז"ל רש"י (חגיגה ג:): 'כולן איל אחד אמרן - אין לך מבני המחלוקת מביא ראיה מתורת אלוה אחר, אלא מתורת אלהינו'. 'פרנס אחד אמרן - אין לך מביא ראיה מדברי נביא הבא לחלוק על משה רבינו'.

אומר: 'אליעזר בני אומר'. משה הבין שאף שאין הלכה נפסקת כרבי אליעזר, מ"מ זכה רבי אליעזר שהקב"ה אומר דבר תורה בשמו. וכאשר הקב"ה אומר תורה בשם אדם, נשאת התורה אצל זרעו לדורות. לכן ביקש משה רבינו: 'יהי רצון שיהא מחלציי'. אף שההלכה אינה כמותו, דבריו הם דברי תורה, והקב"ה חוזר עליהם.

חז"ל אמרו: כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובן בנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם (ב"מ פה.). ואיתא בגמרא (ב"ב נט. כתובות סב.): 'איתמר, רבי אושעיא אמר מעכב, רבי חמא אמר אינו מעכב. אזל שייליה לרבי ביסא, אמר להו מעכב. קרי עליה רמי בר חמא: "והחוט המשולש לא במהרה ינתק" (קהלת ד:יב) - זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בנו של רבי ביסא'.

והרי רבי אושעיא חלק על אביו רבי חמא והסכים לדעת זקנו רבי ביסא. ולכאורה יש להבין כיצד נאמר על משפחה כזו 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק', כאשר הבן חולק על אביו.

אלא שאין הדבר תלוי בכך שכל בני המשפחה יאמרו סברה אחת. העיקר הוא שהתורה ממשיכה בבית. האב עוסק בתורה, הבן עוסק בתורה ובן הבן עוסק בתורה. כל אחד מברר את הסוגיא לפי הבנתו. אולם התורה אינה פוסקת מזרעם, וכל אחד מכבד את דברי חבירו אף שהוא חולק עליו.

וכבר אמרו חז"ל (קידושין ל:): 'אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה

איתא במדרש (תנחומא חקת ח', וכע"ז בפסיקתא דרב כהנא פ' פרה): 'בשעה שעלה משה למרום, שמע קולו של הקב"ה יושב ועוסק בפרשת פרה אדומה, הלכה בשם אומרה: אליעזר בני אומר, עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים. אמר משה לפני הקב"ה: רבון העולמים, העליונים והתחתונים שלך הן, ואתה אומר הלכה משמו של בשר ודם וכו'. אמר לפניו: רבון העולמים, יהי רצון שיהא מחלצי. אמר לו: חייך, שהוא מחלצ'ך'.

ובספרים הקשו (של"ה הקדוש, תורה שבכתב, ויקהל פקודי, תורה אור; תולדות יעקב יוסף, פ' חקת), שהרי זו מחלוקת במשנה (פרה פ"א מ"א) בין רבי אליעזר וחכמים, ואין הלכה כרבי אליעזר אלא כחכמים.

וביאר הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע (שבועות, ד"ה בפ' ואתחנן פנים בפנים) יסוד נפלא. נאמר: 'ואני זאת בריתי אותם אמר ה', רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפ'ך, לא ימוש מפ'ך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה', מעתה ועד עולם' (ישעי' נט:כא). ויש להבין מהו פירוש הלשון 'אמר ה' מעתה ועד עולם'.

אלא שכאשר צדיק אומר דבר תורה בבית המדרש, והקב"ה כביכול חוזר על דבריו ואומר את התורה בשמו, כגון 'אליעזר בני אומר' ו'מאיר בני אומר', הרי התורה נשאת לו ולזרעו לדורי דורות. וזהו 'לא ימוש מפ'ך ומפי זרעך' ומפי זרע זרעך'. ומדוע 'לא ימוש', מפני ש'אמר ה', שהקב"ה אמר את התורה בשמו.

וזהו שמשה רבינו שמע את הקב"ה

איתא בזוהר הקדוש (ח"א קסז): שתפילתם של רבים עולה לפני הקב"ה בגוונים רבים ונכללת מצדדים רבים, ומכל אותם הגוונים נעשית עטרה. אולם תפילת היחיד אינה אלא בגוון אחד. כל אחד מישראל מוסיף בתפילתו גוון משלו - זה מתפלל בהתעוררות וזה בפשטות, זה בקול וזה בלחש, ומכל הגוונים יחד נעשה כתר מפואר להקב"ה.

על דרך זה יש לומר גם בכלל ישראל. יש דרכים שונות בעבודת ה', וכאשר כולן מכוונות לשם שמים ונשמרות בתוך גבולות התורה וההלכה, נעשה מכולן כתר שלם.

לכל נשמה עבודה מיוחדת

כל נשמה קיבלה תפקיד מיוחד מן השמים. לכל אדם יש שליחות מיוחדת, ועליו להכיר את הכוחות שנתן לו הקב"ה ולעבוד בהם את ה'. אחד נמשך יותר ללימוד גמרא, אחד ללימוד תוספות, אחד להלכה ואחד לעבודת התפילה. אחד יכול לשבת בכולל כל היום, ואדם אחר צריך לצאת ולעסוק בפרנסתו, אך הוא קובע עתים לתורה בבוקר ובלילה.

אין אדם יכול למדוד את עבודת חברו לפי התפקיד שהוא עצמו קיבל. כל אדם צריך לעבוד את הקב"ה במקום שבו העמידוהו מן השמים. יש דרך של רבי שמעון בר יוחאי ויש דרך של רבי ישמעאל. יש מי שתורתו אומנותו, ויש מי שנוהג מנהג דרך ארץ ועוסק במלאכה. העיקר הוא שכל אחד יעבוד את הקב"ה באמת ובנאמנות במקום שבו הוא נמצא.

את זה. הרי שהמחלוקת והניכוח אינם מנתקים את החוט, כל זמן שהמחלוקת באה מתוך עסק התורה וסופה באהבה ובכבוד זה לזה.

זהו 'אלו ואלו דברי אלקים חיים'. ההלכה יכולה להיקבע כדעת אחד מהם, אולם דברי כולם נחשבים דברי תורה. מאחר שדעה זו היא חלק מן התורה, צריכים אנו לכבדה אף שאין ההלכה נפסקת כמותה.

כבודו מלא עולם

הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע (פ' קדושים, ד"ה במדרש רבה) פירש את לשון התפילה בקדושה: 'כבודו מלא עולם, משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו להעריצו'.

כל אדם סבור שכבודו של הקב"ה נמצא דוקא אצלו, ורק בדרך שלו נמצאת האמת. וזהו 'כבודו מלא עולם', שכל אחד אומר שכבוד ה' נמצא אצלו. וממילא 'משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו', היכן הוא כבודו של הקב"ה באמת, שהרי זה אומר שהוא אצלו, וזה אומר שהוא אצלו.

והתשובה היא: 'לעומתם ברוך יאמרו, ברוך כבוד ה' ממקומו'. כאשר האדם יכול לומר 'ברוך' לעומתו, לכבד את העומד כנגדו ואת דרכו בעבודת ה' - שם נמצא כבוד ה'. כבודו של הקב"ה מתגלה כאשר יהודי יכול לכבד גם את עבודתו של יהודי אחר.

זוהי הכנה גדולה לימים הנוראים, לכבד יהודי אחר את שיטתו, את דעתו ואת המסורת שקיבל מאבותיו.

מנהגו נשאר מנהגו

הייתי פעם עם כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל אצל כ"ק אדמו"ר בעל פני מנחם מגור זצ"ל. דיברו שם על מנהג ישראל שלא לנגב את הידים לאחר נטילת ידים בבית הקברות או לאחר לוויה (שיורי כנסת הגדולה, יו"ד סי' שע"ו, הגהות הטור אות י"ד).

הפני מנחם אמר שאפשר ליטול את הידים פעם נוספת, ואז כבר אין אלו המים הראשונים, ולאחר מכן יהיה אפשר לנגבן. כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל שיבח מאד את הסברה.

לאחר שיצאנו, שאלתי את כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל אם יש לנהוג כך. אמר לי שהפני מנחם אמר דבר של גאונות, והוא בוודאי יכול לנהוג כך. אולם אנחנו נמשיך לנהוג כפי שנהגו רבותינו, ולא ננגב את הידים.

אפשר לכבד דעה אחרת בלי לעזוב את המנהג שלנו. אין צורך לבטל את הזולת כדי להחזיק במסורת אבותינו.

אשר תשמעו אל מצות ה'

זהו עומק הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה'. הקב"ה נותן לפנינו אפשרות של ברכה ואפשרות של קללה. 'את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם'. הברכה היא כאשר האדם יכול לשמוע, ולא רק לשמוע את עצמו, אלא גם לשמוע את עבודתו של יהודי אחר. הוא יכול להכיר בכך שגם חבירו שומע אל מצות ה', וגם הוא מבקש לקיים את רצונו יתברך. הוא יודע שאינו האדם היחיד בעולם העובד את ה'.

והקללה אם לא תשמעו'. כאשר האדם אינו יכול לשמוע שיש בעולם גם אדם אחר, גם שיטה אחרת וגם דרך אחרת בעבודת ה', הרי יש חסרון אף בדרך שלו עצמו. אדם שאינו יכול לשאת את קיומו של הזולת צריך לבדוק היטב את עבודתו.

אפשר שגם מי שאינו מקבל דרך אחרת סבור שזו היא דרכו בעבודת ה'. אולם אותנו לימדו רבותינו שעלינו להשתדל לכבד כל יהודי ואת עבודתו, כל זמן שהיא מיוסדת על התורה וההלכה.

אין כוונתו של אדם שלמה

הייתי פעם עם כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל אצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש מבאבוב זצ"ל, ודיברו אודות ענין אחד. הוא סיפר שבימי אביו, הרה"ק בעל קדושת ציון זי"ע, היה מי שביקש לאסור דבר על יהודי אחר. היה נראה שהוא נלחם לשם שמים, אולם היה לו גם צד של רווח ופרנסה בדבר.

אמר הקדושת ציון בדרך צחות על הפסוק: 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' (דברים יד:כב). מדוע מבקש אדם לאסור את מעשהו של חבירו, מפני שהוא רוצה להתעשר מן הדבר. 'עשר', מלשון אסר. 'תעשר', בשביל שתתעשר.

הוסיף האדמו"ר מבאבוב ואמר יסוד גדול. כל אדם בטוח שהוא מכוון כולו לשם שמים, ואילו הצד השני אינו מכוון כלל לשם שמים. אולם כל זמן שמשיח עדיין לא בא, מסתבר שאין האדם מכוון כולו לשם שמים, שהרי אילו היתה עבודתו בשלימות גמורה, כבר היה משיח בא.

באמת, הוא מביא ברכה לעצמו ולכל הסובבים אותו.

יעזור הקב"ה שבחודש אלול הבא עלינו לטובה נזכה ל'והיה טרם יקראו ואני אענה' (ישעי' סה:כד), ונזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה.

נזכה לעשות את המצוות כמאמץ ולשם שמים, ונזכה לבנים ולבני בנים העוסקים בתורה ובמצוות, לאריכות ימים ושנים, לבריאות השלימה, להרחבת הדעת ולשמחת הלב. שנשמע תמיד בשורות טובות מכל בני ישראל, ונזכה לשידוכים טובים, לשלום בית ולשלום בין אדם לחבירו. שנזכה לעבוד את הקב"ה בלב שמח, בהרחבת הדעת ובסייעתא דשמיא.

כל אחד יוֹשֵׁעַ בכל הישועות שהוא צריך להן, ובפרט בישועה הגדולה: 'מי יתן מציון ישועת ישראל, בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל' (תהלים יד:ז), מתוך רחמים וחסדים. ויתקיים בנו: 'כל הכתוב לחיים בירושלים' (ישעי' ד:ג), ונזכה לבנין ביהמ"ק במהרה בימינו, אמן.

ליל ש"ק - חת"ק

ערב ר"ח - מאנסי

הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך" (יב:כח).

בכל יום יוצא בת קול ומכריז שובו

הכוונה 'שמור ושמעת' בהקדם דברי הרה"ק התולדות יעקב יוסף (פ' קדושים דף ק"ח ע"ב וע"ג) כתב בזה וזה לשונו, אמרו

נניח אפוא שרוב כוונתו של אדם היא לשם שמים, כגון שמונים חלקים מתוך מאה (80%), אולם עדיין מעורבים בכוונתו עשרים חלקים של פניות אישיות. מאידך גיסא, גם האדם השני אינו רשע גמור, ואף אצלו יש לכל הפחות עשרים חלקים של כוונה טובה.

אם כן, יש להניח בצד את אותם עשרים חלקים המצויים בצד זה ואת עשרים החלקים המצויים בצד האחר. שוב אין כאן מלחמה של טוב גמור כנגד רע גמור, אלא מחלוקת מצומצמת הרבה יותר. כאשר האדם מתבונן כך, המחלוקת כולה נראית באור אחר. שוב אין הוא משוכנע שהוא עומד בשליחותו של הקב"ה בשלימות, ואילו חבירו עומד בשליחותו של היצר הרע בשלימות.

היכולת לשמוע את דברי הזולת היא מן הברכות הגדולות ביותר שהקב"ה נותן לאדם. 'את הברכה אשר תשמעו'. הברכה היא היכולת לשמוע את הזולת ולהכיר שיש עוד אדם, עוד נשמה ועוד דרך בעבודת ה'. כאשר אדם מקשיב

ראה את אשר תשמעו

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה: את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום" (יא:כז). וברש"י את הברכה אשר תשמעו על מנת שתשמעו. וצ"ב.

ולחלן (יב:כח) "שמור ושמעת את כל

עולם המחשבה, אם כן מה שמגיע לאדם הרהורי תשובה הוא מן הכרוז, ודברי פי חכם חן עד כאן לשונו (ועוד עיין שם בפ' אמור דף קט"ו ע"ג, ובפ' בהר דף קכ"ד ע"ד, ובפ' בהעלותך דף ק"ע ע"א, ובפ' ראה דף קפ"ב ע"ב, מקור מים חיים פ' בחקותי הערה י"ד-י"ז).

דגל מחנה אפרים:

תהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה'

ובספח"ק דגל מחנה אפרים עה"פ "שמור ושמעת וגו'" (יב:כח). יש לומר רמז בשני תיבות אלו על דרך בת קול יוצאת מהר חורב וכו' (אבות פ"ו מ"ב) ומה שאמר אא"ז זללה"ה ידוע, שהוא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום. ועיין בספרים הקדושים של הרב מפולנאה זללה"ה. והנה בזה נתבאר התימא והפלא שהקשה מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע. וביאר ז"ל מי שרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה' ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה כנ"ל. והוא שמרמז 'שמור' לשון המתנה, היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', אז בודאי 'ושמעת' הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום אתערותא דבת קול, והמשכיל יבין:^א

רבותינו ז"ל בכל יום יוצא בת קול ומכריז שובו וכו'. והקשה מורי ממה נפשך, מאחר שלא נמצא שום אדם שישמע הבת קול איך מכריז, אם כן למה לן כלל הבת קול. ועל כרחק צריכים לומר שבאמת נשמע לאיזה אדם, ומי הוא זה שיאמר ששמע קול אלקים בת קול שמכריז, דודאי לא נמצא כזה, והדרא קושיא בת קול למה לי.

הרהורי תשובה שבאין לאדם בכל יום

מצד הכרוז

וביאר כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. ומבואר בש"ס (חגיגה ה:) גברא דלא ידע מאי מחזו ליה במחוג יחוי קמי מלכא וכו'. והענין, כי נימוס המלכות למעט בדיבור, רק להבין הענין ברמז. וכן היא למעלה, "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם" (תהלים יט:ד). ואם כן הכרוז הוא במחשבה, ברמז, והן הרהורי תשובה שבאין לאדם בכל יום מצד הכרוז. והמשכיל יבין להתבודד ולשפוך שיחו לפניו יתברך שמו לשוב אליו, והחרש שאינו שומע להבין פונה לפקח עצבות לבו בדברים המשכרים וכו' עד כאן לשונו.

ובריש פרשת ויקרא (דף ע"ט ע"ד) וזה לשונו, כי למעלה אין אומר ואין דברים רק

^א ובספר צנפת פענח (דף כ"ה ע"א) כתב על קושיא זו וזה לשונו, ומורי זללה"ה יוכיח שראה מרחוק ושמע הכרוזין וכו', עיין לעיל (פ' בראשית אות כ"ט) שנעתק שם, ועוד עיין בספר דגל מחנה אפרים (פ' שלח ד"ה דבר, ובפ' ראה ד"ה שמור ושמעת):

ובספר נוצר חסד (פרק ה' אות י"ב) הביא וזה לשונו, כמו שביאר מרן אלוקי הריב"ש, כי אם אין אדם שומע הכרוז למה מכריזין, ואם יש שומע, הנה מי ששומע כרוזין של מעלה אין צורך לו כל כך בכרוז, כי מתעורר עצמו בכל רגע לשוב בתשובה שלימה, אם כן מה מהני הכרוזין. ותיירץ שהנפש שומע בודאי בכל אדם, ומתעורר - אף רשע גמור מתעורר נפשו, ולכן אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום. והצדיק נותן לב לקיים שמועתו, והרשע מאבד אותו הרהור טוב מלבו. וכן יש כמה דברים והתעוררות שמעוררין מלמעלה את האדם, כי כשנתעורר בעולם איזה פחד ויראה, הצדיק מעורר לבו רק יראת ה' כל היום, וכן שמחה, הצדיק מתדבק בשמחת המצוות ואור אלוקי אין סוף, וגם הרשע נתעורר בכל רגע ביראה ושמחה ואהבה, אלא שמאבד אותו ולוקח אותו לדברים פחותים

שומעין חרפתם ואינן משיבין

ואולי יש לומר על 'שמור ושמעת', דאמרו חכמינו ז"ל (יומא כג.) הנעלבין ואין עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" (שופטים ה:לא). ופירש בספר חרדים בשם החסיד דשלש מדרגות דיבר התנא זו למעלה מזו. ראשונה, מי ששומע חרפתו ומשיב, אבל אינו מעליב את חבריו בתשובתו. שנית, שאינו משיב כלל רק ליבו מר לו בקרבו. שלישית, ששמח ביסורין, הם הדברים של חרפה אשר שמע.

ובתב בראשית חכמה (שער הענוה פרק ג') על חסיד אחד שלא שמח בכל ימיו שמחה גדולה כאותה שעה שסוחר אחד רק בפניו והשתין עליו, ויקיים תמיד הפסוק (בראשית כה:יד) "ומשמע ודומה ומשא" כמ"ש בהדר זקנים שם ובאגרת תימן להרמב"ם. דהיינו 'ומשמע', שאם יחרפוהו בני אדם דבר מה

שלא כהוגן, ישמע. 'ודומא' לשון שתיקה, כמו 'דום לה' (תהלים לז:ז). 'ומשא' לשון האזינה, כלומר שומע חרפתו וסובל ואינו משיב, ומקבל עליו באהבה ושומע ושותק. וכ"ק מרן מו"ח שליט"א הראנו לטובה זה לבעלי התוס' עה"ת שם.

רביה"ק מלובלין זי"ע: "ואומר לך בדמייך חיי ואומר לך בדמייך חיי"

ובבר באירתי בזה הכוונה דהנה כתיב "דום לה", כמ"ש רביה"ק מלובלין זי"ע עה"פ "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך וגו'" (יחזקאל טז:ז), דהנה כתיב "דום לה" והתחולל לו, ופירשנו דאיתא (ר"ה יז, יומא כג, פז, מגילה כח.) כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. וזה "דום לה", פי' בשביל ה', כי יש שאינו משיב על חרפתו בשביל שישבחוהו שהוא עניו וסכלן, הגם שגם זה טוב יותר משישיב על חרפתו ויתקוטט, אעפ"כ אין זה האמת להעביר ממנו כל פשעיו, כ"א קאמר "דום לה" -

ושפלים, והצדיק נתעורר ממוטבע למושכל אלוקי וכיוצא בזה "ישמע חכם ויוסיף לקח" (משלי א:ה), עד כאן לשונו:

ובספר מגן אבות (חלק ה' דף כ"ח) יש בענין זה אריכות גדול, וסיים שם שבנשמה לנשמה נשמע הבת קול, וזה פועל הרהורי תשובה גדולה גם בהנשמה שמלובש בגוף, אע"פ שהיא בעצמה אינה שומעת הבת קול. וזהו ענין הרהורי תשובה שנופל לאדם בפתע פתאום וכו' עיין שם:

ובספר כתבי קודש (דף י"ח ע"ג) וזה לשונו, בת קול זה שאמרו חז"ל בכל יום בת קול יוצאת ומכרזת 'שובו בנים שובבים', היכן הוא הבת קול ומי שומע זה. ואמר האלוקי רבינו בעל שם נ"ע, זה הבת קול הוא מה שהבורא ברוך הוא מעורר לאדם שיעשה תשובה, שפתאום יבוא ההתעוררות לאדם שיעשה תשובה, עד כאן לשונו, (ועיין לעיל פ' נח בעמוד התפילה אות צ"ה ושם בהגה ס"ה):

ברם עיקר שורש הדברים הללו מצאתי בספר חרדים בחתימת הספר קרוב לסופו (קודם ד"ה אמר הנביא) שכתב שם וזה לשונו, כבר ידעת מה שאמרו בזוהר בת קול יוצא בכל יום ומכרזת שובו בנים שובבים ובת קול יוצא מהר חורב בכל יום ויום אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וקשה למי מכריזין, הלוא ודאי אין אנו שומעים כלום. אלא ודאי אע"ג דאיהו לא חזי מוליה חזי, כדאיתא במגילה (ג). הכא נמי אע"ג דהוא לא שמע מוליה שמע, כדכתיב (תהלים קלט:יד) "נפלאים מעשיך" לשון כיסוי, כמו "כי יפלא ממך דבר" (דברים יז:ח), אפילו הכי "ונפשי יודעת מאד" (שם). וזהו שלפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאוזן נשמתו, ומ"מ לא יזכה לזה רק השומע קול המוכיח. והיינו דכתיב (שם כח:א) "והיה אם שמוע תשמע", כלומר אם תשמע למוכיח באוזן בשר, תזכה לשמוע באוזן הלב כרוז מלכו של עולם וכו', עיין שם עוד מזה:

אמת לקוטים על נ"ך). וזהו 'עקב תשמעון' ולא לענות.

וזהו 'שמור' הרוח 'ושמעת' ולא תענה, 'למען ייטב לך' - העיקר שלא לכעוס ולהקפיד "למען ייטב לך ולבניך אחרים עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך" (יב:כח).

השי"ת יעזור שנזכה לשמוע ולהתברך בשורות טובות בהעלת הרוחני והשפעת טובות בני חיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא, ובקרוב נזכה לראות פני משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו ותפארתנו אכ"ר.

קידוש

מיראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט וכו'. בחינה הג' 'בן' היינו העובד מאהבת כבן לאביו. בחינה הד' 'בן אמתך' העובד בבחינת יראה הגדולה מאהבה, בחינת עבד הגדל בפלטיץ של מלך עד שמרוב היראה והפחד האהבה מסותרת והשמחה היא כעצמים בבטן המלאה ואינה ניכרת, עכ"ד השל"ה.

ובס' הק' ישמח משה (פ' בשלח עה"פ ויסע) ביאור בזה דברי התנא במסכת אבות (פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהיה מורא שמים עליכם. ופירשתי המשך הדברים והנה אמרו אל תהיו וכו', שהיא אזהרה לבל יהיה בבחינת 'אני', שעל זה שייך אזהרה דהוי כעובד את עצמו. אבל שלא יהיה במדריגת 'עבדך' לא שייך אזהרה דצדיק גמור הוא. וגם צוה לא רצה לומר התנא דהא טוב יותר המדריגה העליונה,

בשביל ה', שזהו רצונו ית', שומעין חרפתן ואינן משיבין, ונמצא שמעבירין ממנו כל פשעיו, ומכ"ש עונות וחטאים. ונעשה כקטן שנולד שלא טעם טעם חטא, כמו שאמרו רז"ל (יומא כב:) עה"פ "בן שנה שאול במלכו" (ש"א יג:א), כבן שנה שלא טעם טעם חטא. וזה "והתחולל לו" לשון לידה, כמו "חולל אילות תשמור" (איוב לט:א). וזה "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך" לשון דומי, "ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי" לעוה"ב [פסוק זה אומרים בליל שני של פסח] עכדה"ק (בספה"ק דברי

"בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" (יד:א).

בנים אתם לא תתגודדו

הנה הקב"ה אמר להם "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (שמות כב), וכפי שפירשו רש"י והרמב"ן שהזכיר שהוציאם ממצרים לומר שיש עליהם חיוב והכרח לקבל המצוות, כי על מנת כן הוציאם משיעבוד כדי שיקבלו מלכותו עליהם. והנה באמת זו תביעה וטענה רק אם לא היו ראויים להגאל מבית עבדים, ועיי' ברש"י.

השלח"ק: אני עבדך בן אמתך

אמנם יש לומר עפ"מ שכתב זה"ק השל"ה הקדוש בפסוק "אני עבדך בן אמתך" (תהלים קט:טז). כי בענין העבודה יש ד' מדריגות: דהיינו העובד מאהבת השכר ויראת העונש. וזהו נקרא עובד את עצמו לטובתו, וע"ז אמר 'אני'. בחינה הב' 'עבדך', היינו העובד

ההתעוררות שלו מהפסוק "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"^א. והשיב לו הרבי ר' בונים, הלוא מזה יכול כל אדם ליקח התעוררות אפילו אינו יהודי. רק התעוררות היהודי צריכה להיות מיציאת מצרים.

ומציין השם משמואל, שבעין זה איתא בכוזרי, ששאל לו מלך הכוזר, מדוע נאמר "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא נאמר 'אשר בראתי שמים וארץ', שזה יותר פלא. והשיב לו, שמצד בריאת שמים וארץ היו הכל שוים, כגרמני ככושי. ומה שהקב"ה מייחד שמו על ישראל לבדם, כמו שנאמר 'אלקיך', זהו רק מפאת שהוציא אותם מארץ מצרים. והשם משמואל מביא ישוב מאביו האבני נזר, למה הרבי מקצק כן לקח ההתעוררות שלו מהפסוק 'שאו מרום עיניכם', עיין שם.

בזמן שעושים רצונו של מקום

וזהו בנים אתם לה"א. והנה הקדושת לוי (ליקוטים) על הברייתא 'שנו חכמים בלשון המשנה' מביא בשמו של המגיד הגדול ממעזריטש שלזה רומזים חז"ל באמרם שבזמן שישאל עושים רצונו של מקום הם קרויים בנים, שמכח היותם בנים הם מסוגלים לפעול רצון מחודש אצל אביהם שבשמים, ולמרות שהם מהפכים את רצונו הקודם יש לו נחת רוח מכך.

ובאמת נמשך להם חיים ע"י הצדיק

ובזה נבאר "בנים אתם לה"א לא תתגודדו

לכך אמר, אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס, דהוא מדרגת 'בן', והיינו בקיום המצות מאהבה. ושמה תאמר מפני מה כעבדים ולא כבנים, לזה אמר 'ויהיה מורא שמים', ר"ל שהיראה יהיה שמים היא כינוי להשי"ת השוכן בשמים עליכם, והיינו בן אמתך, והיא מדרגת העליונה, דהנה מדרגת בן נצרך אף למדרגה בן אמתך, דהוא עבד הגדול מהבן דלהוי שניהם בקנה אחד עולין רחימו ורחילו והבן, ועיין ישמח משה סו"פ יתרו. (עיין לזה"ק בספרו אור יצחק והביאו כ"ק מרן אדמו"ר בעל אמרות טהורות מראחמסטרוויקא זי"ע ועכ"ל א).

לחיות עם פסוק אנכי או שאו מרום

ובבר דברנו (תשפ"א) כתוב העשרת הדברות (דברים ה:ו) "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים וגו'". והוא 'שבת נחמו' על שם ההפטרות שקוראים בשבת זו, "נחמו נחמו עמי" (ישעי' מ:א), וכמו כן קוראים בהפטרות את הפסוק (שם:כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה".

ויש שייכות בין שני פסוקים הללו - 'אנכי ה' אלקיך' ו'שאו מרום עיניכם', כמו שמובא בשם משמואל (פ' בראשית תער"ב) שאביו האבני נזר זי"ע סיפר, שהרבי רבי בונים מפרשיסחא זי"ע שאל לזקיני הרבי מקצק זי"ע, מאין לקח ההתעוררות שלו לעבודת ה'. והשיבו הרבי מקצק, שלקח

^א כדי להבין מהו ההתעוררות הגדול מפסוק זה של "שאו מרום עיניכם וגו'", יש לספר מה שמובא בספר הק' ישמח ישראל (השמה לערב יום כיפור), שפעם עמד אחד אחורי הכסא של הרה"ק מוהרש"ז מליאדי הבעל התניא בערב יום כיפור, ושמע שאמר על הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, שפעם אחת הגביה עיניו לשמים ביום הכיפורים, ואחזו שלשול חזק עם דם מחמת גודל היראה. ואמר על עצמו, כתיב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", ואני מסתכל ומסתכל ביראה, ואני לומד ומתפלל, ומ"מ אינני מתפעל מאומה, והתחיל לגנות עצמו איך שהוא רחוק מיראת ה', עד אשר נתעלה ונפל מכסאו.

בחיריו, פירוש אז מביא רנה לישראל בחיריו.*

וזהו אחרי מות שני בני כו', רצה לומר שיש כח ביד הצדיק שיהיה 'אחרי מות', כלומר לבטל המיתה מאיזה אדם, כמו שאומרים בני אדם על דבר הנתבטל אומרים שכבר אחר הדבר ההוא שלא יהיה עוד.* ואמר הכתוב ע"י דבר מה יוכל הצדיק לבטל, ומפרש "בקרבכם לפני ה'", פירוש כנ"ל ע"י שמתקבלים לפני ד' לעולמות עליונים* "וימותו", רצה לומר הרי הוא כאילו נתקיים הדין של מיתה, ובאמת נמשך להם חיים ע"י הצדיק.* עכדה"ק.

ובזה מובן שבנים אתם לה"א, וממילא שהבן שיש לו הכח להפוך הגזירה אפי' כאשר ממש עומד אחרי מות, לא תשימו קרחה על המת, דהיינו שיזכה להפוך לטובה ולהשפיע חיים טובים ושלום, ומאן דיהיב מזוני לחיי הוא דיהיב, עם כל טוב.

ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" (יד:א). דהנה רביה"ק הנוצ"א זי"ע (נועם אלימלך פ' אחרי מות) ביאר אחרי כו' (טז:א), נראה לומר על דרך הרמז, דהנה הצדיק מהפך הדין לרחמים. ואף אם נגזר על אדם מיתה חלילה יכול לבטל הגזירה ולהפכו לחיים. והסיבה לזאת, שכח ביד הצדיק לעשות כן הוא מחמת שהצדיק עולה בתפלתו בעולמות עליונים אשר שם כולו רחמים בלא תערובות דין כלל, ושם לא נגזר אותה גזירה, וממשיך משם חיים לאותו האדם.*

וזהו (ישעי' לה:י) "ששון ושמחה ישיגו" כו', רצה לומר הצדיקים משיגים לעולמות עליונים אשר שם ששון ושמחה, כמו שאמר הכתוב (דהי"א טז:כו) "עוז וחדוה במקומו", וממילא נסו יגון ואנחה.* וזהו ג"כ "ויוציא עמו בששון ברנה את בחיריו" (תהלים קה:מג) רמז לדברינו, שמוציא את עמו ומביאם לעולם הששון, ואז ברינה את

סעודת רעוד"ר

מדינתי. ואח"כ בראותי שגם זה לא אוכל, וחשבתי שעכ"פ על בני עירי אוכל להשפיע. אבל גם על זה ראיתי שאין בכוחי, ואמרת הלואי שאתקן לכל הפחות את אנשי ביתי. ולעת שזקנתי הנני אומר שהלואי שאוכל לתקן את עצמי שאהי' כשלימות.

הרבי מלובלין זי"ע: אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבנם

ויש להרחיב הענין, כי ישנם ב' דרכים אצל הצדיקים: יש שהיו דבוקים בבוכ"ע והיו נמצאים תמיד בעולמות העליונים, ועי"ז היו משפיעים ומאירים בבני ישראל קדושה וטהרה ויראת שמים. כמו שפירש הרה"ק

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה: את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום: והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם" (יא:כו-כח).

ראה אשר תשמעו על מנת

ונ"ל עפ"י ששמעתי מכ"ק אדמו"ר הגה"ק זי"ע דידוע מהגה"ק מראזלא זי"ע שאמר שבצעירותי דמיתי בנפשי שאוכל לתקן את כל העולם. ואח"כ נוכחתי לדעת שאין זה ביכולתי, והלואי שאוכל לתקן אנשי

רבי פרידא הוה ליה ההוא תלמידא

והנה אמרו (עירובין נד:) רבי פרידא הוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר. יומא חד בעייה למלתא דמצוה, תנא ליה ולא גמר. אמר ליה: האידנא מאי שנא? אמר ליה: מדהיא שעתא דאמרו ליה למר איכא מילתא דמצוה – אסחאי לדעתאי, וכל שעתא אמינא, השתא קאי מר, השתא קאי מר. אמר ליה: הב דעתך ואתני לך. הדר תנא ליה ארבע מאה זימני [אחרנין]. נפקא בת קלא ואמרה ליה: ניחא לך דליספו לך ארבע מאה שני, או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי? אמר: דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי. אמר להן הקב"ה: תנו לו זו וזו.

והקדוש האריז"ל צווק"ל בשער מאמרי רז"ל (ועיין בס' הגלגלים פ' ס"ג) כתב על זה וז"ל, זה פלא עצום שלא מצינו שכר גדול כזה אפילו למרע"ה על כל שבחיו העצומים שיזכו כל הדור שלו, שאין דור פחות מס' ריבוא לעוה"ב. וכבר אמרו (סנהדרין ק"י) דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, והם דורו של משה.

וסוד הענין הוא כמו שהודעתך כי כל הנשמות מתחלקות לס' ריבוא שרשים מחולפים זה מזה, ובכל שורש ס' ריבוא ניצוצות נשמות. והנה כל הניצוצות שתלויים בשורש נשמת ר' פרידא נקראים 'בני דורו' אע"פ שאין כולם נמצאים יחד עמו בזמן אחד, אלא מיום בריאת הנשמות עד לעתיד לבוא כל אחד מתגלגל בזמן הראוי לו עד שנשלם להתקן. והנה בקצת שרשים יארע שאיזה ניצוץ נשמה פרטיית תלך לאיבוד, שנשארת בתכלית סיום הצירוף והזיקוק בסיגים האחרונים, ואינה יכולה להצטרף מרוב דקותה וריבוי הסיגים אשר עליה נאמר "ויצא וראו בפגרי האנשים" (ישעי')

מלובלין זי"ע (הובא בשמו בספר חינוך בית יהודה להגה"ק בעל מלא הרועים פרק ל"ד) את הכתוב (תהלים פד:ו) "אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם", שפתח בלשון יחיד, וסיים בלשון רבים, כי כשרוצים לתקן את העולם יש דרך אחד שמסתובבים והולכים ממקום למקום כמו שהיה פעם דרך המוכיחים ללכת מעיר לעיר ומבית מדרש לבית מדרש ומאיש לרעהו להוכיחם ולייסרם על מעשיהם הרעים, והיו מעוררים את העם לבכיה ולתשובה.

אמנם אין זו הדרך הישרה, לפי שבזה נגרם הרבה ביטול תורה, וע"י הטלטול בדרכים ובאכסניות שונות באים לידי נסיונות ומכשולות שונים, והרבה עשו ולא עלתה בידם.

הלומד תורה בקדושה וטהרה מזריח בלבבות בני ישראל בכל מקום

אמנם לאידך גיסא הרי אין יכולים להשאיר את כל העולם הפקר. ואם הצדיק יביט רק על עצמו לעלות מעולם לעולם עד עולם האצילות ולהיות בעולמות העליונים בין המלאכים והשרפים, ויעזוב את העולם לגמרי, הרי הוא סכנה לעולם שעלול לצאת לשמד.

והעצה לזה שיקיים בנפשו 'עוז לו בך' שהוא כשלעצמו יתמיד להגות בעוז הוא תורה (וזכרים קטז). כמאה"כ (תהלים כט:יא) "ה' עוז לעמו יתן", וע"י שיהא דבוק בתורה ובבוכ"ע יפעל מסילות שיהא סולל ועושה דרך בלבבם של רבים מישראל, היינו שע"י שהוא יושב לעצמו ולומד תורה בקדושה וטהרה הריהו מזריח בלבבות בני ישראל בכל מקום שהם שיקבלו אהבת ה' ויראת ה', עכדה"ק.

תשמעו" עפ"מ דא' בספה"ק תולדות יעקב יוסף, קבלה מהבעש"ט הק' כי בכל הבריאה רואין את דבר ה', ואפי' כשמע דבר מה מאיש נכרי, גם מזה יש להתחזק בעבודת שמו הגדול. כי כל הבריאה מכרות ואומרת שיש מנהיג לבירה, וכדכתיב "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור וגו'" (קהלת יב:ג), שמכל דבר ודבר בעולם ניתן לשמוע את דבר ה'.

וזהו מה שקבלו עליהם בני "נעשה" – ואם תאמר מהיכן מובטחין שנוכל לקיים את כל מצות ה', ותשובתו בצדו – "ונשמע", ר"ל ע"י שנשמע את דברו בכל דבר ודבר במהלך החיים. והלכך ביקשו את מרע"ה "דבר אתה עמנו ונשמעה" (שמות כ:טז) – כלומר, ללמד אותנו האופן להגיע למדרגה רבה הזו, לשמוע תמיד את קול דברו ית'.

ואולי דזה הכוונה "את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה'", שיוכלו להבין מכל דבר אשר שומע רצון השי"ת.

השי"ת יעזור שנשמע ונתבשר בשורות טובות ישועות ונחמות, ולא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו, ובקרוב נזכה לישועת השי"ת בביאת משיח צדקנו בב"א.

סו:כד) וכו' ולכן הבטיחו השי"ת שבכל ניצוצי הנשמות שבשורש נשמת ר' פרידא שכולם יתקנו ע"י הגלגולים, ולא ישאר א' מהם שיאבד ח"ו. וזה בזכותו כי כשהשורש טוב כל ענפיו הם מתוקנים, עכ"ל (עיין בס' הגר"ח אלפנדי פ' ברכה).

ועד"ז מבואר לנכון, וכן שמעתי מהגאון ר' ארי' לייב שטיינמאן זצ"ל שהי' פה באמריקא שביאר הגמ' הנ"ל. ועד"ז יש לומר בזה כי עיקר הכח שכל הדור מתעלה ע"י עבודה תמה. ועד"ז מובן כי הקב"ה אמר לו למשה רבינו שצריך להיות אדם השלום שיוכל להעלות הצבור במדרגה גבוה מאוד ע"י עבודתו ועשיית המשכן, ומשו"ה הי' צריך להמלך עם הצבור.

ובזה יש להמתיק כוונת הפסוקים, "ראה אנכי נתתי לפניכם היום ברכה וקללה", דהיינו הצדיק שעובד את השי"ת יש לו עבודתו, ובתוך הברכה יש עוד דבר נפלא "את הברכה אשר תשמעו" ע"י שהצדיק יעבוד את השי"ת ישמעו ג"כ אחרים לבוא בעבודת השי"ת מסילת בלבבם.

את הברכה אשר תשמעו

ויש עוד להמתיק בלשון "את הברכה אשר

שיעורי הלכה

חודש מנחם אב תשפ"ב לפ"ק

לעשות זכר לחורבן – או"ח סי' תק"ס

וכל אלו הדברים כדי לזכור את ירושלים, שנאמר אם אשכחך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".

מקור המנהג לשבור זכוכית בניסוחין הוא בגמרא (ברכות ל:–לא). מר צריה דרבינא עבד הלולא לצריה חזנהו לרבנן דהו קדמי טובא, אייתי כסא דמוקרא בת ארבע מאה זוזי ותצר קמייהו ואעליצו. רב אשי עבד הלולא לצריה חזנהו לרבנן דהו קדמי טובא, אייתי כסא דזוגיתא חירותא ותצר קמייהו ואעליצו. וכ' שם התוס' (ד"ה אייתי) שמכאן נהגו לשבר זכוכית בניסוחין.

מנהג לשבור צלחת של חרס
בשעת כתיבת תנאים

ובכתבו הפוסקים דמהאי טעמא שאנו שוצרים כוס בשעת החופה, הוא הדין שגם כן שוצרים כלי בשעת כתיבת התנאים (וראה להלן).²

לשייר בתכשיטי אשה זכר לחורבן

שו"ע ס"ז "וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב, משיירה מין ממני התכשיט שנהגת בהם כדי שלא יהי' תכשיט שלם".

כלומר שאם יש לה הרבה מיני תכשיטין לא תשים עליה כולם צבת אחת, רק ככל פעם תשייר א' לזכור החורבן, ונשים המתקשות במילוי גורמין לצד זה רעות רבות מאומות העולם המתקנאים בהם. משנה צרורה (סק"ח) בשם האחרונים. ומוסיף דידוע מה שאמר יעקב לבניו למה תתראו, וכפירוש רש"י שם (שעה"ס ס"ק י"ח).¹

מנהג לשבור כוס בשעת נישואין זכר לחורבן

המשך שו"ע, "וכשהחתן נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין. הג"ה, ויש מקומות שנהגו לשבר כוס בשעת חופה או לשום מפה שחורה או שאר דברי אצילות בראש החתן (כל-צו).

¹ כשהייתי משובתי שבת בעיר מקסיקו, סיפר לי אחד מחשובי הרבנים דשם דבעת שקבע משכנו שם, יצא בשבת מביתו לילך לבית המדרש כשהוא לבוש בטלית גדול, ובביהמ"ד ניגש אליו יהודי שומר תו"מ ואמר לו שבזה שהלך בטלית ברחובה של עיר גרם חילול ה' ועורר בכך אנטישמיות. ענה לו הרב הזה שהתבונן בזה דבזה שלבש טלית אין אף אחד במקסיקו שמקנא בו, אבל הרכב המפואר ביותר שיש לך שמנקר עיני הגוים, או כשאתה הולך למקומות שאסור לילך שם, ואתה עושה שם כל מעשה נבלה, זה מה שמעורר וגורם לשנאת ישראל.

² בשער הציון (סק"כ) בשם הפרי מגדים שבשעת התנאים ראוי לקחת קדירה שבורה. אך בליקוטי

איזה כוס משברין תחת החופה

המנהג כהיום שמציאים כוס מיוחד לשזור בחופה, אבל במקורות מצינו שהיה מנהג לשזור הכוס שמצרכין עליו ברכות אירוסין כמ"ש דררכי משה (אות ז') שעכשיו נהגו שהחתן משצר הכוס שמצרכין עליו ברכת אירוסין, ולכן נהגו לצרך ברכות אירוסין על כוס של חרס. וכ"כ בעטרת זקנים: ובק"ק קראקא ראיתי שמשצר הכוס שמצרכין עליו ברכת אירוסין כמ"ש גם כן הגאון מהרמ"ט לכך נהגו לצרך ברכת אירוסין על כוס של זכוכית.

טעמים שמשברין בלי זכוכית ד"קא

וגם מ"ש הדרכי משה שמצרכין כוס של חרס כהיום נהגו לשזור כוס זכוכית, בהגהות הגאון רבי עקיבא איגר צ"ל ושו"ת אבן השהם (סי' נ"א) שם כתב בשם ספר נפנת פענח למהרי"ט (פ' דברים) שעכשיו נהגו לשצר הכוס של זכוכית של ברכת אירוסין משום עגמת נפש זכר לחורבן, ורומזים בתקוה שכשם שזכוכית שנשברה יש לה תקנה. ונוטלין כוס שלם ומצרכין ברכת נישואין לומר שעתיד הקצ"ה לשוב עלינו לטובה כמו שנאמר (הושע ב: כא) "וארשתוך לי באלמונה וידעת את ה'".

עוד טעם ששוצרין כלי זכוכית מציא בטעמי המנהגים (אות תתק"ע) מספר חולדות אהרן (ליקוטים) בשם הצעש"ט זי"ע, הטעם למה בשעת שידוכין שוצרין כלי חרס, ובשעת נישואין כלי זכוכית, לרמז כי אי אפשר לקרוע התנאים כשם שכלי חרס אחר שנשצר אין לו תקנה, אך לאחר הנשואין יכול לפוטרה ע"י גט, דוגמת כלי זכוכית שאע"פ שנשצר יש לו תקנה.

ובפשטות טעם החילוק הוא כי בתנאים השצירה הוא כדי להצהיל ושלל יהא השמחה במילואה ולזכור החורבן.¹ ולזה די קדירת חרס פשוטה, כמבואר בפמ"ג (מש"ז סק"ד), משא"כ בחתונה טעם השצירה כדי לא להרבות שמחה יתירה ולהכניס עצבות קצת כמו שהזכרנו מדברי הגמרא, כדי שלא ימלא שחוק פיו בזמן הזה, ולפיכך לוקחים כוס זכוכית.

ומן שבירת הכוס

ואימתי שוצרים את הכוס בחופה, ברמ"א (אהע"ז סי' ס"ה ס"ג) כתב שנהגו לשצר הכוס אחר שצב ברכות, ומקורו בכל זו (סי' ל"ב) המוצא בבית יוסף שם. אך במטה משה (הנהגת הכנסת כלה פ"א אות ט') כתב שמצרכים הכוס לאחר שהחתן שותה.

מהרי"ח (עניני נישואין) כ' שבעת המנהג לשבור כלי שלימה בשעת התנאים וג"כ קערה שקורין טעלי"ר [-צלחת] ולא קדרה וכן ראה אצל גדולי הדור. והיינו צלחת של חרס הנקרא חרסינה או פורצלן.

¹ בשדי חמד (אס"ד מע' ז' אות י"ב) עורר על זה שעתה אחר שדשו בה רבים מעמי הארץ נהפך להם מיגון לשמחה שבשעת שבירת הקדרות פיהא ימלא שחוק וחוכא ואיטלולא ותבקע הבית לקולם מרוב השחוק, ולא ידעו כי במקום גילה שם תהא רעדה לזכור חורבן ביתינו, ולשמחה מה זו עושה. ואי איישר חילי אבטלינה, כי טוב העדר הטוב ממציאות האינו טוב.

דבר אשר לא שערום אבותינו לשיר צפרקי חזונות הפסוק אם אשכחך ירושלים וגו' קודם שצירת הכוס. והנה מנהג זה מלכד מה שהוא שינוי בסדר מעמד החופה המסורה לנו מדור לדור, כי אמנם אצל אחינו בני עדות המזרח היה אצלם כזה מנהג שהחזן היה אומר את הפסוק אם אשכחך וגו', אצל במקומות שלנו לא היה כזה מנהג.

ואין זה אלא מאדערנאזיא בעלמא, שצריך להתרחק ממנה כאשר אמר הגאון רבי משה קלירעס זצ"ל אד"כ טצירא שהמקור בחז"ל לאיסור מאדערנאזיע הוא בזמם נדרים (ב). מודרני ממך מופרשני ממך. ומעולם לא ראינו כזאת אצל כ"ק אאדמו"ר זי"ע ולמעלה בקודש גדולי ישראל מזקי ארץ זי"ע. וכלל הדברים אשר לא ראיתי שאותם הקמים לערוך תיקון חזות ומצטערים באמת על חורבן הצית ינהגו במנהג הקלוקל הזה, וידוע אשר כל מנהג שהוא היפך 'מנהג' אשר הוא אותיות 'גהנס'.

ובכן יש להעיר גם על מה שהנהיגו לדרוש תחת החופה שזה גם כן לא היה נהוג אצלנו, וכן עוד כל מיני מנהגים חדשים. ויש חיסרון בכל זה בצחינת כל המשנה ידו על התחתונה, כי כל אחד צריך שיהי' לו מסורה ולהמשיך במסורת אבות, ובאופן שהם היו עורכים חופותיהם כן גם אנחנו נמשיך הלאה בדרך זו לבנינו ולבני בנינו עד סוף כל הדורות.⁷

ומנהג ארץ ישראל [ובעוד הרבה מקומות] ששזכרים את הכוס אחר נתינת הטבעת. ויש מקצת מקומות שנהגו לשזור שני כוסות, אחד לאחר צרכת אירוסין, ושני לאחר צרכת נישואין.

אין בשבירת הכוס משום בל תשחית

במשנה ברורה (סק"ט, ומקורו בפמ"ג) כ' שאין בשבירת הכוס משום איסור כל תשחית (עי' רמב"ם פ"ו מהל' מלכים ה"י שהמשבר כלים דרך השחתה עובר בכל תשחית), כיון שעושין כן לרמוז מוסר למען יתנו לב.

מנהג לומר בחופה הפסוק אם אשכחך ירושלים הט"ז (סק"ד) מציא מנהג נכון שראה בקצת קהילות שהשמש אומר הפסוק אם אשכחך וגו', והחתן אומר אחריו מלה במלה. והציאו בזה היטב (סק"ה). והנה בפטות קאי הט"ז על דברי המחבר שהזכיר מענין נתינת הפר בראש החתן, ולא הזכיר מענין שצירת הכוס כלל, אלא הרמ"א הוא שהציא מנהג זה, מ"מ יש נוהגים כשהחתן משבר הכוס אומר הפסוק אם אשכחך וגו' (שלחן העזר סי' ח' שמלה לציאות כ"ו).

יעודר שלא לחדש מנהגים בחופה
שלא ראינו אצל אבותינו

מקום אחי להעיר על מה שראיתי אשר חדשים מקרוב באו להנהיג במעמד החופה

⁷ ואמנם אין הדבר תמיד נתון בידינו, כי כל אחד תלוי בעוד אנשים, מחותנים וכו', מ"מ לפחות נדע מה צריך באמת להיות. וכמו שהיה רגיל על לשון כ"ק אאדמו"ר זי"ע מיך זאל מען נישט

מנחת יצחק: אסור לעשות כל שינוי
במנהגי החופה

וצא ולמד מ"ש בשר"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' ל') בענין החופות שעושין באמריקה, שנהגו לבטל לגמרי, את מנהג הרמ"א ז"ל (אזן העזר סי' נ"ה), שהיא יריעה על גבי כלונסות, והנהיגו לעשות בצתי הנשואין, מין חדר קטן, עשוי כולו פרחים הקירות והגג, העומד תמיד בצולם הנשואין. ומאריך לבאר שזה בכלל מה שגזרו על עטרות כלות, ומה שנהגו לעשות כולו פרחים גם הקירות זה גם לא אריך, כי החופה צריך להיות כזורת הפתח, ככל דין זורת הפתח לענין שבת, וכותב שם שאסור לעשות כל שינוי ממנהג שלנו בחופה,^ה ע"ש. הרי שאסור לשנות שום דבר בחופה.

ואמנם אכן באמת אין זה חמור כל כך אם ישירו אם אשכחן בחופה, אבל איני מה יהי' הגוררת של זה, איזה עוד דברים יבואו לשנות ממנהגי החופה, כי כשצאים לחדש דברים חדשים אין לזה גבול, ובפרט שכל מנהגי החופה הם כדוגמת מתן תורה, ויש

להם טעם ע"פ סוד ואין לשנות בהם כלום.

משל נפלא מבעל השפע חיים זצ"ל

מקום אתי לחזור משל נפלא שאמר כ"ק מרן בעל השפע חיים זצ"ל זי"ע, בדרשת יום א' דסליחות שנת תשכ"ז אחר שצאותו זמן ניתן אפשרות לבני ישראל לגשת לשפוך שיח אלל כותל המערבי.

משל לבן מלך שסרח על אביו וגירשו אל מדבר שמם. וביושבו שם היה נזכר ימים מקדם שצטוו בחצר בית המלכות כמה נעים היה להיות סמוך על שולחן המלך, והן עתה גורש אל מדבר שמם. וכך היה מדי פעם היה כותב מכתבים ושולח שליחים שישתדלו עבורו לפני המלך ויעוררו רחמי האב על הבן ויחזירו אליו כמקדם.

ויחי היום בשמוע המלך דצריהם של אלו שהלכו שם לבקרו כי אם יישאר שם עוד זמן קט יאבד תקוותו ולא ינליח כבר לשוֹב הציתה בחיים חיותו, נכמרו רחמיו ורצה להשיבו אל עיר המלוכה, אבל לא לתוך הפלטריין, אלא לאיזה חורבת שממה

אפנארען, איך זאל חאטשיק וויסען וואס איך וויל טוהן, יענער קען איך נישט זאגען וואס צוטאן, אבער איך וועל זיך אליין נישט נארען.

^ה וכבר היה מעשה אחר מלחמת העולם, שכ"ק אדמו"ר זי"ע השתתף בחופת אחד מתלמידיו שהיה פליט ושריד, ונכח לראות שעושים את החופה תחת גגון ולא תחת חופה כנהוג, והעיר כ"ק אבי זצ"ל לזה שהיה מסדר קידושין שלא אריך לעשות כן, ואמר הלה שבעל האולם אינו מרשה להעמיד חופה, ניגש אבי לבעל האולם ושאלו לפשר הדבר, ואמר שמסכים לכך אבל צריך להזמין חופה וחתן זה לא הזמין, אמר אבי שחתן זה אין לו אב ואם, ולכן הנני העומד מצד החתן, ואני מבקש להזמין חופה, ואכן העמידו חופה על צד היותר טוב עם כלונסות כמו שצריך להיות. והנה מסדר קידושין זה היטב חרה לו על אבי, ואחר החופה התחיל להרעיש כנגדו שעושה כאן מהומות, וכ"ק אבי אמר לו שאין מבין על מה המהומה, הרי עשה חופה כמו שנהוג בכל הדורות, אבל הוא לא שקט וכ"ק אבי זצ"ל היה צריך לברוח משם משם פן יבולע לו. וכ"ק אדמו"ר התורת מרדכי מוויזניץ מונסי זצ"ל אשר השתתף גם הוא שם אמר אז לאבי זצ"ל שמקנא בו על עוז רוחו ואומץ לבו לעמוד בפרץ.

ורחם עלינו להציאנו סמוך ונראה למקום הקודש והמקדש, אבל חסד שכזה מדת דין הוא בשבילנו כשמתצוננים למה לי חיים כשהדלת נסגר בעדי, ולא נותנים לי להתקרב ולראות באור פני מלך חיים. רבש"ע, עד מתי תסתיר פניך ממני.

ומזה נלמד לנידון שלנו דאם באמת היה מתצונן באם אשכחך ירושלים והיה מרגיש קצת קירבת אלקים בזה כבר לא היה מסוגל להמשיך בשיגרת חייו בכזה פשטות מבלי להרעיש עולמות לאוקמי שכינתא מעפרא.

הסמוכה לבית המלכות. וכשהגיע בן המלך לשם וראה את אשר נגזר עליו נפתחו עיניו מקור דמע, וזעק במר נפשו כי עכשיו יותר לבי עליו דוי בהתצוננו שהנו נמצא סמוך ונראה לבית אביו ואיני יכול לעלות ולגשת אליו, והרי זה קשה עליו יותר מאשר היה במקום רחוק ממנו במדבר ניה וערבה.

והנמשל מזה לנו ישראל בני מלכים, כי מפני חטאנו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו בגולה אחר גולה בצרות ורדיפות שונות. ועתה הרחיב ה' לנו כי רב חסד הוא

ניצוצי הדף

חולין דף פ"ט ע"א

משועבדים במצרים, פעם אחת באה אשה אחת מעוברת לסייע את בעלה לגבל הטיט וללכון הלבנים, והפילה המעוברת מטורח העבודה שפיר אחת שאינו מרוקם, ונפל בטיט וגבלתו ועשתה לבנה ממנו. בא גבריאֵל והביא אותה לבנה לפני הקב"ה ואמר לו, ראה כמה בניך מתמוטטים והם בשעבוד קשה. בא הקב"ה והניחה לפניו לזכרון. וכל זמן שהיו ישראל במצרים היתה אותה לבנה לפניו לזכרון.

וכשנגאלו הניחה הקב"ה תחת רגליו, ואור וחדרה לפניו. והיינו דכתיב "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר". ובחורבן בית המקדש השליכה לארץ, והיינו דכתיב "השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדום רגליו" (שם ב:א).

אלא, חוט של תכלת מאי היא? דתניא, רבי מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין – מפני שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לאבן ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד, דכתיב "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו'" (שמות כד:), וכתיב "כמראה אבן ספיר דמות כסא" (יחזקאל א:כו).

ויש להבין ענין דומה לאבן ספיר. וגם התכלת מביא ליר"ש (הדר זקנים שמות כד:): כמעשה לבנת הספיר, שאפי"ר בלעז. ולפי שיש ספירים חלוקים במראית, דיש ספיר שהוא אדום. דכתיב "אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתם" (איכה ד:ז). ואותו שנקרא יאגונ"צא גרניט"א או רוב"י. קמ"ל הכא שהוא כעצם השמים, דאותו הוא דומה לתכלת. ג"ן: ויש במדרש, כי כשהיו ישראל

דף צ"א ע"א

תרומה ומעשרות בשדה עי"ש. ולזה החכם אינו אוהב קניני עוה"ז רק לצורך מצוה שבהם, ומזה לא יחמוד ויתאוה במה שיש לזולתו. אחרי דלא רמי מצוה עליו לעשות רק במה שיש לו ולא יאהוב רק ממונו או ביתו עכ"ד הנחמדים. וא"כ ממה שנתבונן כי לא רמי עלי' לעשות מצוה בבית חבריו הוא נמלט מאזהרות לא תחמוד.

ויובן שסמכו אזהרת לא תחמוד בקרא ד'וכתבתם על מזוזות ביתך' ולא בית של חבריך, היינו אין חיוב מצוה לעשות מזוזה

מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם

וי"ל בדרך חקירה מה שאמרו כללת לא תחמוד, אחרי שהטבע חומד יעו"ש. ועי' ב"ס "זמירת ישראל" ישוב נכון לזה.

בס' התרגשות הלב (סי' א' אות ה') ושמעת ממקובלים ישוב לקושי' זו, היות אהבת ממון לקניני עוה"ז עפ"י השכל מגונה אחרי שאין בהם תועלת ויתרון כללי אפס היוצר ית"ש הטביע זה מצד קיום מצוה שיש בהם כמו עשית צדקה בממון, מזוזה בבית,

אותו הרי כסף דבר מאוס כדברי רבינו. וענה על זה כי היות שצריך לקיים מצות מתנות לאביונים, ואסור לעשות מצוה בדבר מאוס, ועל כן מדבר בחשיבות הכסף, וממילא יקיים מצוה בשלימות.

בדחברך, וממילא עפ"י הטבע לא יחמוד ויתאוה לה, עכ"ל.

וידוע דאבני נזר הי' מדבר כל פעם בגנות כסף וכי"ב. אבל יום לפני פורים דיבר ושיבח מאוד והכניס אהבה לכסף. ושאלו

דף צ"ח ע"ב

משום אבמה"ח הי' מותר הבשר, דבאמ"ה טע"כ לאו דאורייתא, והחלב בבשר הוי רק טעם, ואעפ"כ אסרה התורה משום בב"ח דטע"כ דאורייתא בבשר בחלב עכ"ק. וכן הקשה בראש יוסף (חולין קח: ד"ה ולוי אמר) ובגינת וורדים (כלל נ"ח ד"ה ואגב). ועי' בקושיא זו בשו"ת רבינו חיים כהן (חיו"ד סי' כ"ד) שו"ת טוב טעם ודעת (מה"ק סי' קל"א) שו"ת שואל ומשיב (מה"ק ח"ב סוס"י ל"ו) שו"ת ברכת יעקב (חיו"ד סי' ה') שו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' ק"ל וסי' ר"ה) שו"ת זרע אברהם (ח"ב סי' נ"ו אות ה') שו"ת בית יחזקאל (סי' י"ד) ושו"ת נהרי אפרסמון (חיו"ד סי' ו') וזה קושי' נפלאה.

והנה ליישב קושיא לענ"ד נקדים מ"ש החתם סופר (יו"ד סי' צ"ד) הביא הוראת גאון אחד^א בעוף חי שנפל ליורה שיש בו חמאה רותחת, דאסור למכור החמאה לנכרי משום שבלעה החמאה מאבר מן החי מן העוף קודם שמת, ובן נח אסור באבר מן החי.

בכורות (ו:) חלב בהמה טהורה מנלן דשריא, אלימא מדאסר רחמנא בשר בחלב, הא חלב לחודי שרי דלמא חלב לחודי אסור באכילה ומותר בהנאה, ובב"ח אסור באכילה ובהנאה.

והקשה באור חדש (פתיחה למס' קידושין אות י"ג) ובשו"ת נוב"י (מהד"ת יו"ד סי' ל"ג וסי' ל"ו) לשיטת רש"י (חולין צח:) דטעם כעיקר לאו דאורייתא ע"ש, ורש"י (פסחים מה. ד"ה ור"ע) וכ"ד הר"ן וריטב"א חולין דף צ"ח והרשב"א שם כתב כן בדעת הרמב"ם, וכמ"ש הכ"מ (פט"ו ממ"א ה"ב) בדעתו דטע"כ לאו דאורייתא. ועי' מהרי"ק (שורש קמ"ד) ופר"ח (או"ח סי' תמ"ב). א"כ קשה היאך יליף דחלב לחודי שרי מדאסר רחמנא בב"ח דלמא לעולם חלב לחודי אסור משום אמ"ה. ומ"מ הוצרך הכותב לאסור בב"ח, דהיינו בשר שנתבשל בחלב ונבלע החלב בבשר, דלשיטת רש"י (ע"ז סז: ד"ה טעמו, פסחים מד: ד"ה בב"ח) וכו' דחלב בבשר הוי רק טעם דלא כהרשב"א (חולין צ"ח). וא"כ

^א שו"ת חתם סופר (חיו"ד סי' צ"ד) דכתב, עובדא ידענא בפרנקפורט דמיין, פרח תרנגולת לתוך קלחת חמאה רותחת על האש ומתה בתוכו. והורה גאון אחד ומנהלל מאד [בשו"ת יד אלעזר (סי' קכ"ה) כתב כי הגאון המורה היה בעל ההפלא"ה רבו של החת"ס, והיא היתה השאלה הראשונה שהובאה לפניו בבואו לק"ק פפד"מ], שאסורה החמאה אפי' לגויים ושפכוהו בחוצות. ולבסוף הוכירוהו דבשר עוף בחלב מותר בהנאה, ובתוך כדי דיבור השיב הגאון זצ"ל דאין הכי נמי בהנאה מותרת, אבל למוכרה לגוי אסור משום בליעת אבר מן החי, דאסור לבן נח. והיה נראה לעין, דתחילת ההוראה לא היה מטעם אבר מן החי ובשגגה יצאה מלפני השליט, אך לא יאונה לצדיק כל און הזמין לו השי"ת תירוץ לשזביה מכיסופא.

נח, ע"כ. עיי"ש שהאריך בשיטות החולקות בדין טעם כעיקר באיסור אבר מן החי לבני נח, דהרי דעת הפרי מגדים דליתא דין טכ"ע בכך נח בניגוד לדעת החת"ס, ועוד דס"ל שאכן טעם כעיקר נאמר באיסור אבר מן החי לבני נח. כיון דלא ניתנו השיעורים אלא בישראל. ולפי האמור לעיל גם לישראל יאמר דכיון שחצי שיעור אסור מן התורה. ועי' מ"ש בסוף התשובה הראשונה בשם הקהילות יעקב. עיי' בס' בארות שלמה (סי' צ"ח).

מ"מ לפי דברי הגאון בעל הפלא"ה ומשמעות החת"ס דלגבי אבר מן החי אמרינן טעם כעיקר מן התורה, מחמת דלא ניתנה שיעורים לבני נח, א"כ לא שונה בשר החלה מאבר מן החי לגבי טעם כעיקר, הגם דבכל התורה אמרינן טעם כעיקר לאו דאורייתא כשי' רש"י ודעימי', מ"מ לגבי אבר מן החי דנאסר לבן נח, א"כ היות שלא ניתנה שיעורים לבן אסור אסור בטעמו דלא גרע ממשוהו, וממילא הכ"נ בשר בחלב אסור בטעמו מחמת אבר מן החי וא"כ היות דהתורה הוצרך לאסרו מוכרח דחלב לחודי' שרי.

והנה הרי"ט אלגזי מביא (בפרק קמא דבכורות) בשם התוס' חיצוניות דחלב היה אסור לבי"מ מטעם אבר מן החי, רק דמותרת מכח מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור, וא"כ הכא כיון דבלא"ה אסור לישראל החלב כיון דבלע טעם של אבר מן החי שפיר כבר אסור החלב לב"נ ולא משום דבלע טעם אבר מן החי, אלא משום דהחלב בעצמה היא אבר מן החי לב"נ, דלא שייך לומר מי איכא מידי דלישראל שרי דהא כאן גם לישראל אסור משום דבלע אמה"ח. ועיי' בספר שושנת העמקים (ריש כלל ט"ז) שכתב בשם רבותינו בעלי התוס' דלא שייך

וכתב השד"ח שנתקשו בדין זה רבנים גדולים ומופלגים, דהלא טעם כעיקר נלמד מ'משרת ענבים' (במדבר ו:ג), ולישראל נאמר ולא לבן נח. והשיב דבעל הפלא"ה הוא מרא דשמעתא, והביאור דלא נאמרו שיעורין לבני נח כדעת הרמב"ם (פ"ט מהל' מלכים ה"י) וז"ל, וכן חייב על אבר מן החי ועל בשר מן החי בכל שהוא שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד ומותר בדם מן החי, ע"כ. וא"כ בליעת איסור לא גרע מכלשהו. וא"כ דוקא בישראל דאינו חייב אלא בכזית צריך קרא לטעם כעיקר, אבל לבני נח אין צריך שום לימוד לטכ"ע, ע"כ. יוצא שחמור דינו של בני נח בדין טכ"ע שאפילו במשהו אסור. ושם בשם הגאון מסלונים בשו"ת עדות ביהוסף (סי' ו' ענף ט') כתב דדין זה תלוי בפלוגתא אם חצי שיעור אסור מן התורה, דאם כן ה"ה טעם של האיסור כעיקר האיסור.

ושוב מביא שם (ד"ה וצ"ע) שראיתי להרב פמ"ג בתערובות (שפ"ד ריש סי' צ"ח) וז"ל, שמעתי שהיה שאלה באיזה קהילה שהתיכו צ"ל שהרתיחו יורה של חמאה ופרח לתוכה עוף ומת, והיתה מבוכה גדולה בין הלומדים באשר לא היה ס' כנגד העוף. ואני לא אאמין כי היה שאלה בזה, כי לדעתי פשוט שהחמאה אסור באכילה ומותרת בהנאה כדין בשר עוף בחלב בסי' פ"ז, ואף בשר בהמה יראה להתיר בהפסד מרובה. ולצדד שמותרת החמאה בהנאה כי טיגון לא הוי כבישול. ומהר"ם שיף במס' חולין צידד ג"כ עיי"ש.

נראין הדברים שעל הוראה הנ"ל דיבר בקודשו, ומ"מ אין הכרח מזה שס"ל דטעם כעיקר לא נאמר לבני נח, דמלבד דיש לומר דמותר ליהנות מגוף העוף, כדאמר אם יודמן להנות בו, אבל לא להתיר מכירה לבני

שנאסרו לישראל, אבל אבר מן החי שאסור אף לעכו"ם לא הותר להם, א"כ הדרא קושיית הרמב"ן לדוכתא למה לא צוה הקב"ה על געולי כלי סיחון ועוג, דהוי להו להגעילם, משום בישול אבר מן החי. ותירץ שם המנחת חינוך דאבר מן החי האסור לבן נח הוא רק אבר מן החי עצמו, אבל ציר וטעם של אבר מן החי דילפינן לה מקראי שהם אסורים, כיון שהם אינם גוף האיסור, לכן הם אסורים באמת רק לישראל, שהרי התורה לישראל נאמרה, וכפי המבואר בכרתי ופלתי (הל' אבר מן החי), לכן שוב שפיר הוי בליעת טעם אבר מן החי דבר המותר לעכו"ם ואסור לישראל, ולכן בעת הכיבוש הותרו בזה.

והנה זה שלא כדברי החתם סופר הנזכר הנ"ל דבן נח אסור בבליעת אבר מן החי. ועיין בליקוטי הערות על שו"ת החתם סופר (חיו"ד סי' צ"ב סק"ה) שהביא את שו"ת יד אלעזר הנ"ל, דהביא את דברי הסוברים כהמנחת חינוך דאיסור טעם כעיקר ממשרת ענבים נפקא, ולישראל נאמרה ולא לבן נח, ולכן תמהו על דברי החתם סופר. אך דחה דבריהם כיון דלא ניתנו שיעורין לבני נח ולכן אסור לדידהו במשהו ובליעת איסור לא גרע ממשהו, ולכן בבן נח אין צריך לשום לימוד אטעם כעיקר, ועיין עוד שם בליקוטי הערות שהביא את כל השיטות בזה.

מי איכא מידי וכו' אלא כשמותר לישראל, אבל כשעכ"פ לישראל נמי אסור אלא שאיסורו הוא מצד איסור אחר, לא אמרינן ככי האי גוונא מי איכא מידי וכו'. הובא בס' זבח שלמה.

ובחולין (יז.) אי' אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב מאי דכתיב "ובתים מלאים כל טוב" (דברים ו:יא) זה קדלי דחזירי, מלמד שאפילו דברים טמאים הותרו להם.

והנה המנחת חינוך (מצוה תקכ"ז) כתב לחדש עפ"י הסברא, דמה שהותרו מאכלות האסורות בכניסתם לארץ, היינו דברים שאסורים רק לישראל, כמו קדלי דחזירי, אבל דבר האסור גם לבן נח, כגון אבר מן החי, היו אסורים גם לישראל.

ועיין בהשטטות קומץ המנחה דנשאל ע"י ת"ח אחד, דהרמב"ן בפרשת מטות הקשה למה צוה הקב"ה בגעולי מדין להגעיל כלי עכו"ם מהאיסור הבלוע בהם, ולא צוה זאת במלחמת עוג וסיחון, שקדמו למלחמת מדין. ותירץ הרמב"ן, דסיחון ועוג היו מהארץ שנשבע הקב"ה לאבותינו דהוו מלכי האמורי ובהם הרי הותרו האיסורים בעת הכיבוש וודאי שלא נאסרו באיסור בלוע.

אך לפי המנחת חינוך דהותרו רק בדברים

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

במסגרת דף היומי

חולין ק"א ע"א

המשנה למלך, שהמשנה למלך שם סובר שיש גזירת הכתוב שצריך שתיגע המצה בגרונו, ולכן הסתפק אם אומרים כן גם באיסורים. אבל בשו"ע מבואר שהטעם שלא יצא הוא משום שאין דרך האכילה בכך, וא"כ פשוט שגם לענין איסורים נחשב זה שלא כדרך אכילה ופטור.

וכתב להביא ראיה ממה שהקשו חכמים לר' יוסי הגלילי במשנה שהובאה בסוגייתנו, שלדעתו טמא שאכל קודש טמא, אינו מתחייב בנפשו כיון שלא אכל אלא דבר טמא. א"כ אף טמא שאכל קודש טהור לא יתחייב, שהרי כשנגע בו טמאהו. ולכאורה הרי שייך שטמא יאכל קודש טהור ע"י שיכרנה בסיב, שמאחר שלא נגע הטמא בקודש לא טמאהו, ובאופן זה יתחייב. אלא מאי, מוכח שאם כרכו בסיב הרי זה שלא כדרך הנאתו, ואינו מתחייב כלל משום אוכל קדשים בטומאת הגוף, עי"ש. ועיי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' ע"ט).

והנה נשאל לרבינו (שו"ת משנה הלכות ח"ט סי' קנ"ז, תשו' להג"ר יעקב לאנדא זצ"ל גאב"ד בני ברק) אודות רפואות שהם ניתנים בקאפסול שהוא נעשה מ'דזעלעטין' או כיוצא בו שיש בו חשש טריפות - אי מותר לבלוע הרפואה עם הקאפסול, או צריך להוציא הרפואה מהקאפסול ולבלעו ככה, הגם שהסם הוא מור מאוד.

והשיב רבינו דאין בו איסור, דהנה פשוט

טמא שאכל קודש, בין קודש טמא בין קודש טהור - חייב. רבי יוסי הגלילי אומר: טמא שאכל את הטהור - חייב, טמא שאכל את הטמא - פטור, שלא אכל אלא דבר טמא. אמרו לו: אף טמא שאכל את הטהור, כיון שנגע בו טמאהו.

בשו"ת מהר"י הלוי (ח"א סי' נ"ב) נשאל אודות מי שחלה על רגליו, ובפקודת הרופאים צריך ליטול כדורים העשוי משומן דגים טמאים, אי מותר לאכלו לרפואה.

והשיב שיש להתיר משום שאין זה בדרך אכילה כיון שהשומן מכורך בגמ', וחולה שאין בו סכנה מותר להתרפאות באיסורי תורה שלא כדרך אכילתו כמבואר בשו"ע (י"ד סי' קנ"ה סע' ג').

[והביא] דהמשנה למלך (הל' מאכלות אסורות פ"ד הי"ב) הסתפק במה שנפסק בשו"ע (או"ח סי' תע"ה) שמצה שכרכה בסיב ובלע אותו לא יצא ידי חובתו, אע"פ שאין צריך שיטעום טעם מצה צריך שתיגע המצה בגרונו. האם נאמר כן גם באיסורים, שאם כך דבר איסור בסיב הרי הוא פטור שכשם שבמצות עשה שציותה התורה לאכול, הדין הוא שאם כרכו בסיב לא יצא ידי חובתו כיון שלא נגע בגרונו, אף באיסורים שאמרה תורה שלא לאכול, אם כרכה בסיב שלא נגע האיסור בגרונו לא עבר שום איסור.

וכתב הגאון הנ"ל שלא זכה להבין דברי

וא"כ ה"נ בדידן, כיון דהני קאפסולים אינם ראויים למאכל אדם ואינו אלא חצי שיעור, א"כ מותר לכתחילה. ועוד דמדובר בחולה שאין בו סכנה, והגם שנחלקו רבותינו הראשונים בחולה שאין בו סכנה אי מותר לאכול דברים אסורים מדאורייתא שלא כדרך אכילתו, היינו דוקא בדברים האסורים הראויים למאכל אדם, אלא שאוכלן שלא כדרך אכילתו. אבל באוכלין שאינן ראויין לאכילת אדם, ודאי כו"ע מודו דליכא איסור כלל, ממילא ליכא שום ספק להחמיר. ועי' עוד בתוך התשו' כמה צירופים להחמיר בליעת הקאפסולים.

דכל קאפסול אין שיעור איסור כזית באכילתו, וא"כ לא הוי אלא חצי שיעור. והגם דחצי שיעור אסור מן התורה, אמנם הטור (או"ח סי' תרי"ב) הביא מהראב"י דאוכלים שאינן ראויין לאכילה [מאכל אדם], אפילו איסור ליכא. ועי' שם בב"י, דבדליכא שיעור כזית כו"ע מודו דאין בו איסור, דלא אסרה תורה בחצי שיעור אלא באיסור שהוא ראוי למאכל אדם ונהנה ממנו וראוי לאיצטרופי. אבל בכה"ג שליכא הנאה ואינו ראוי למאכל אדם, חצי שיעור מותר מה"ת וליכא איסור כלל.

מדאי מקומות

בשו"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' חולין	חלק - סימן
צט: ק.	מין במינו לא בטיל..... טז-כה
ק.	תוד"ה בריה..... טז-כה
ק:	רבי יהודה אומר אף בטמאה..... יט-צא
	מבני יעקב נאסר גיד הנשה וכו' אמרו לו בסיני נאמר..... ה-רמד
	כל בבהמה תאכלו..... יט-צב
	תוד"ה סלק..... ט-קפא
קא.	רש"י ד"ה דבאיסור..... ג-קסא
	רש"י ד"ה ואיסור כולל..... ג-קח, קסא
	תוד"ה איסור..... ג-קסא

- קא: ולא נקראו בני ישראל עד סיני ה-ה
וכי תורה פעמים פעמים ניתנה ההוא שעתא לאו שעת מעשה הואי וכו' י-שו
קב. ור"י למה ליה קרא ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה יט-צא
אבר מן החי וכו' שנאמר ולא תאכל הנפש עם הבשר ג-צט
אבר מן החי בן נח מוזהר עליו ב-לט
רש"י ותוס' ד"ה כי איצטריך ג-צט
רש"י ד"ה אבר ג-צז
תוד"ה אלא ב-לט
קב: אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא יח-ריא
ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי ובשר מן הטרפה יט-פט
רש"י ד"ה טמאה יט-צב
תוד"ה שאין ג-צט, ו-קכח, י-עט, יט-צב
קג. מ"ס בהמה בחייה לאברים עומדת יט-צא
אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש ג-צז, ו-קכט
ואיסור טרפה ואיסור אבר בהדי הדדי קאתו י-שטז
ובמיתי איסור טרפה חייל איסור אבר קא מיפלגי ו-קלא
תוד"ה מר ג-צט, יט-צא
קג: אכילה במעיו בעינן ב-סו, ג-רכ, ט-שיח, יא-קנד, יח-קלג, יט-שמא, שמוג, שדמ
אי בתר גרונו אזלינן אי בתר מעיו אזלינן יא-קנד
היכי משכחת לה דמחייב וכו' בגרומיתא זעירתא ח-ריא, טו-קנט
ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים יח-רעז, יט-צח
רש"י ד"ה בשל יז-קצג
תוד"ה חלקו ט-שיח
תוד"ה כל יז-רט
קד. שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא יח-רעז
קד: סוף סוף צונן בצונן הוא יח-רעז
העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל יט-צז
קה. אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא יח-רצו
תוד"ה מים טז-יט
קה: מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים י-קא
דשדי מיא וכו' משום דאיכא מים הרעים ה-קמ
רש"י ד"ה עד ה-קמ
תוד"ה לא יט-צח

הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי שמואל סלנט זצוק"ל
ראב"ד ירושלים

כ"ט מנחם אב תרס"ט

רבינו נולד ביום ב' שבט שנת תק"ע (1810 לס') בוולקוניק אשר במדינת ליטא (Valkininkai, Lithuania), לאביו הגאון רבי צבי הירש זצ"ל שכיחן ברבנות בטראקי (Trakai, Lithuania), וולקאניק ועוד. ולאמו מרת ריישא/ריסא ע"ה, עלתה בסוף ימיה לירושלים.

שמואל הקטן

בילדותו למד אצל אביו, כן למד אצל הגאון רבי יעקב פסקין זצ"ל, לימים ראש ישיבת רמילעס בוילנא (Vilnius, Lithuania). בהיותו כבן שבע לקחו אביו לעיר קיידיאן (Kėdainiai, Lithuania) ללמוד תורה, שם למד אצל הגאון רבי צמח שפירא זצ"ל. ובאותם ימים שמו של הילד הפלאי נודע לתהילה, ונקרא בפי כל 'העילוי מקיידיאן'. מקיידיאן נסע רבינו להוסיף חכמה ודעת בוילנא, שם קרב אותו הגאון רבי אבלי מפוסבילה (Pasvalys, Lithuania) זצ"ל, שכבר עמד על תכונותיו, וראה כי נוצר לגדולות.

על חכמתו הרבה של רבינו בילדותו מסופר: בהיותו בן שבע חלה ונפל למשכב, הוריו קראו לרופא, והוא אחר שמשש את דפקו, ובדק את גופו, ביקש מאת הילד שיראה את לשונו. כשראה הרופא כי הלשון אינה נקיה, אמר להורים: "לשונו של הילד אינה נקיה, וזהו האות שקיבתו נתקלקלה". שמע הילד את דברי הרופא וענה בחיוך: "מי זה שיכול להגיד שלשונו נקיה, הרי חז"ל למדונו (ב"ב קסה.) רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע".

עוד מסופר: כששהה בקיידיאן השתתף במסיבת תלמידי חכמים בביתו של הגאון רבי צמח שפירא זצ"ל. כשהגישו את מנת הדגים, לא יכול שמואל הקטן לכבוש את יצרו, ושלה את ידו וטעם מן הדגים לפני שציבור המשתתפים התחיל לאכול. הרגיש אחד המשתתפים בזה, וגער בו על מעשהו. ענה לו רבינו: "הרי תלמוד ערוך במסכת ברכות (מו:): אין מכבדין בדגים". נתפלא השומעים על תשובתו, שלא הכירו תלמוד כזה. הראה רבינו את הגמרא 'אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים ולא בידים מזוהמות'. וזהו ראשי תיבות 'דגים' - דרכים גשרים ידים מזוהמות, מכאן שאין מכבדין בדגים".

האיש מקדש

שמעו של רבינו הלך למרחוק, ובעודו כבן עשר לקחו הגאון רבי שמעון מערקיל שפירא זצ"ל אב"ד בירז (Biržai, Lithuania), כחותן לבתו מרת פרומא ע"ה. בין לבין נסע רבינו כאמור לוילנא לקנות חכמה ודעת. בהיותו בן שלש עשרה חזר לקיידיאן קידש את ארוסתו לו לאשה בחופה וקידושין. בשבת שלפני היותו בר מצוה עלה לתורה למפטיר שלפני החתונה. בשבת שאחר הבר מצוה נכנס

לחופה. מקץ שנה ילדה לו אשתו בת. ביום הגיעו למצוות דרש רבינו פלפול נפלא, וכששמע הגאון רבי אבלי מפוסבילה את חידושיו, עמד ונשקו על ראשו.

בהיותו כבן שלש עשרה נסמך להוראה על ידי הגאון רבי אבלי, שמילא גם את ידו לסדר גט בעיר הסמוכה לעירו, בענין שדרש למזנות ופקחות מרובה, וכה כתב לו רבי אבלי: "היות כי פלוני חפץ לגרש את אשתו פלונית, ובשום אופן איננו רוצה שהגט יהיה בילנא. ויען כי המגרש הוא תלמיד חכם להרע, ולכן על הרב המסדר לחשוש על כל חששות ולתקנם, שלא יוכל ח"ו לערער אח"כ על הגט. ובחשבי את כל הרבנים שבסביבת וילנא, מצאתי לנכון לבחור בכבוד תורתו שיח", ועליה דמר קא סמיכנא". משורות אלו אנו למדים על גדלותו וחשיבותו של רבינו בעיניו של רבו, שבכל סביבת העיר וילנא - העיר הגדולה לאלקים, שהיתה מלאה בלמודנים חכמים וסופרים, לא מצא מכולם אלא את שמואל הקטן, שהיה כבן תלסר.

מסיבות שונות נתפרדה החבילה, ורבינו נתן גט פיטורין לאשתו. אחר כך נסע לסלנט (Salantai, Lithuania) [מרחק של 200 מייל], עיירה קטנה שמנתה באותה עת מאתיים משפחות יהודיות, שהיו כולם אנשים יראי ה' ובעלי מדות טובות, ללמוד תורה בדרכו. מסלנט סר לבקר אצל הוריו בעיירה טראקי (Trakai, Lithuania) [מרחק של 185 מייל, קרוב לילנא]. כיון שראה את סבלם וענפם, נכמרו רחמיו על הוריו, ומסר בידיהם את פרוטותיו האחרונות, בהשאירו לעצמו דמי נסיעה בלבד. בסלנט למד תורה מפיו הגאון רבי צבי הירש ברוידא זצ"ל.

רבים רצו להשתדך ברבינו, בהם גאוני הדור עשירים ונכבדים, ואף היו ממקורבי חותנו הראשון הגאון רבי שמעון מקיידיאן זצ"ל שניסו להשפיע עליו שיחזיר גרושתו. רבינו סרב, אך הבטיח שלא ישא אשה כל עוד גרושתו לא תנשא לאיש. בין גאוני הדור שפנו לרבינו בהצעת שידוכים היה מורו ורבו רבי יוסף זונדל זצ"ל, שהציע לו את בתו מרת טויבא. רבינו לא דחה את הצעתו, אך התנצל ואמר, כי הוא כבול בהחלטתו לא להתחתן שנית כל עוד גרושתו לא תינשא בשנית. אף הגאון רבי אבלי פוסבילר רבו של רבינו, כתב מכתב להגאון רבי יוסף זונדל, שלבינתיים ימתין מהתקשרות עם רבינו, כיון שהרבה מגדולי דורנו משתדלים להחזיר גרושתם. מרוב אהבתו לרבינו החליט רבי יוסף זונדל להמתין לו, ובלבד שיזכה בחתן זה.

אמנם יום אחד בעת ששהה רבי יוסף זונדל בעיירה הסמוכה לסלנט, נודע לו שהגרושה נישאה לאיש להגאון רבי אשר ניסן לויןזון זצ"ל אב"ד בירז, מח"ס גן נעול. היה זה במוצאי שבת, ולא היה לרבי יוסף זונדל אפשרות למצוא כעת עגלה הנוסעת לסלנט. לכן פסע רגלית לסלנט, ולשם הגיע לפנות בוקר, נכנס לבית המדרש, ומצא שם את רבינו לומד כדרכו בהתמדה גדולה. ללא כל הכנות מוקדמות ניגש אל רבינו, וסיפר לו על נישואי גרושתו, והציע לו שוב את בתו טויבא לאשה. רבינו הסכים מיד, באמרו כי לכבוד גדול יחשב לו להיות חתנו של רבי יוסף זונדל.

בשנת תק"צ (1830 למס') נשא את בתו של רבי יוסף זונדל, מראשוני התלמידים של הגאון ר' חיים מוואלאזין (Valožyn, Belarus) זצ"ל. שנה אחת ישב רבינו בבית חותנו, שאף על מצבו הכלכלי ודוחקו, דאג לספק לחתנו את כל מחסורו, ובלבד שימשיך להגות בתורה. בשנת תקצ"ח (1838 למס') עזב רבי יוסף זונדל את עיר וארץ מולדתו, ועלה לארץ ישראל, אליה הגיע ביום ח' כסלו תקצ"ח, והשתקע בה.

קשה היה לו לרבי יוסף זונדל להיפרד מחתנו האהוב, ואף ידע כי ישאר ללא משען ומשענת, שהרי הוא היה דואג לכל מחסורו, ברם אהבתו היוקדת לארץ הקדושה שיקדה בעצמותיו, היא שגברה על כל רגשותיו, והיה בטוח כי לא יארך הזמן ואף הוא יפלו את הדרך לארץ ישראל. וכך אמר רבי יוסף זונדל לרבינו בעת הפרידה: "מובטחי בך, כי גם אתה ומשפחתך תבואו בקרוב". ואמנם לאחר עליית חותנו רבי יוסף זונדל נשאר רבינו ללא כל משען לחם, והתנסה בסבל רב של עוני ודחקות. וגם השיעור היחידי שהיה נותן לבנו של אחד הנגידים בקיידאן נפסק, ובכל זאת עמד בנסינות ונשאר איתן להחלטתו, שלא לקבל על עצמו משרות רבות שהוצעו לו באותם ימים.

זוגתו מרת טויבא נפטרה בארץ ישראל. אחר מכן נשא בשלישית את מרת ראשה ע"ה, בת רבי יוסף ב"ר מאיר זצ"ל, חתנו של הגאון רבי משה מגיד זצ"ל, שעלה יחד עם רבינו לארץ ישראל. לאחר מכן נשא ברביעית את מרת חיה ע"ה בת רבי בן ציון רמבר זצ"ל.

עלייתו לארץ ישראל

בהיות של רבינו בוואלאז'ין, חלה במחלת הריאות, ונסע לוילנא לדרוש ברופאים, והם יעצוהו לעזוב את ליטא, ולנסוע לארצות החמות, ביחוד לאיטליה (Italy), ושם יש תקוה לרפואתו. אז נתן רבינו את לבו ודעתו לארץ ישראל ולירושלים, ובפרט שכבר התגורר בה חותנו רבי יוסף זונדל, וגם תכפו עליו געגועיו אל גאון ארץ ישראל שהכירם מחו"ל וכבר עלו ונתיישבו בה. רבינו כי שאל את הרופא: "האם גם אוירא דארץ ישראל יכולה להועיל לי". לא ידע הרופא לאן הוא מתכוין. שאלו הרופא: "האם כוונתך לפלסטינה (Palestine)"? לא ידע רבינו מה זו 'פלסטינה'. שאל לו הרופא: "מה שם העיר?" ענה רבינו: "ירושלים". ענה לו הרופא: "ירושלים אני ידע, לשם אתה יכול לנסוע". ואכן רבינו שם את פעמיו לארץ ישראל.

היה זה בקיץ שנת ת"ר (1840 למס'), אז לקח את אשתו ואת בנו הגאון רבי בנימין בייניש, עזב את ארץ מולדתו, ושם פעמיו לארץ הקדושה, שהביאה מרפא לגופו החלש והחולה. על אדמתה האריך ימים עד פטירתו בגיל מופלג, בן צ"ט שנה. תחילה יצא דרך עיר הנמל אודיסה (Odessa, Ukraine) באנית מפליגה לקושטא (Istanbul, Turkey) [מהלך בים קרוב ל-400 מייל]. בימים ההם מרד מחמוד פחה (Muhammad Ali Pasha) המושל במצרים באדונו השולטן אשר בקושטא, והימים היו ימי חירום, וכתוצאה מכך הושבתה תנועת האניות, ולא נמצאה להם אניה ללכת לארץ ישראל דרך מצרים, ונאלצו איפוא להתעכב בקושטא. בחודש שבט של שנת ת"ר"א (1841 למס'), כאשר שקטה הארץ ממרד ומלחמות, השיגו אניה ההולכת מקושטא לביירות (Beirut, Lebanon) אשר במדינת סוריה [מהלך בים קרוב ל-1,000 מייל].

רבה של ירושלים

אמרו על רבינו כל ימי חייו היו פלא אחד גדול, וקורותיו ופעולותיו בירושלים פלאים. עם בואו של רבינו לירושלים מונה להיות רב ומורה הוראה. אולם רבינו היה רגיל לומר: "אני אינני רב, אלא מורה הוראה".

בשנת תר"ך (1860 למס') כשעלה לירושלים מקאליש (Kalisz, Poland) הגאון רבי מאיר אויערבאך זצ"ל בעל אמרי בינה, מינה אותו רבינו לראב"ד, ורבינו בעצמו קרא אותו 'רב ירושלים', ויחד עמו התנהלו כל עניני העדה בצוותא. לא עשה הרב מקאליש דבר גדול או קטן בעניני הציבור ללא

הסכמתו של רבינו. בעת שפנה רבינו להגאון מקאליש שיטול על עצמו את תפקיד המרא דאתרא, התנה עם רבינו שעניי איסור והיתר, סידור גיטין וחליצות, ימשיכו להתנהל על ידי רבינו כמקדם. ואכן תוארו של רבינו היה אז מורה הוראות והמסדר גיטין בכוללות האשכנזים. העניינים התנהלו כך עד לפטירת הרב מקאליש באייר תרל"ח (1878 למס'), אז נעתר רבינו להפצרת ראשי העדה להקרא בתואר 'רבה של ירושלים', ולעשות לו גם חותמת של רב, היות והוסבר לו שזה לטובת העדה, וביחוד מוסדות התורה והחסד שהוא היה פטרונם ונשיאם, ואף שהסכים שיעשו לו חותמת של רב, לא הסכים שיהיה חקוק עליה 'אויבער רבינער'.

רבינו היה אומר, כי יש לעמוד על כל פירצה אפילו הקטנה ביותר, וביחוד בירושלים עיר הקודש, כי אם לא נעמוד על כך יתרחב הפרץ ח"ו מאוד. מסופר: באחד הימים באו ואמרו לרבינו, כי באחת התנויות ברחוב היהודים יושב לו סנדלר בגילוי ראש. מיד שלח את שמשו אליו להגיד לו בשמו שילבש את כובעו. לאחר שהשמש חזר ומסר לו על סירובו של הסנדלר להענות לדרישת הרב, שלחו רבינו בשנית להגיד לו בכל תוקף. בפעם השלישית הזהירו, שבאם לא ישמע לו יתחרט על כך. כשחזר השמש, וסיפר שוב שעדיין עומד במרדו. לבש רבינו מיד את מעילו ומקלו בידו והלך לאותו פורק עול. כשהציץ הסנדלר וראה את רבינו מתקרב לחנותו, מיהר וחבש את כובעו ורץ לקראת רבינו, והתחיל להתנצל בפניו. אמר לו רבינו: "טירחא יתירה הטרחת לאיש זקן וחלש כמוני, אמחול לך בתנאי שתתן לי תקיעת כף לקבל עליך להיות זהיר להבא לכבוד ירושלים". מיד נכנע הסנדלר, ורבינו ברכו ופטרו לשלום. לאחר מכן שאלוהו מקורביו, על מה כל החרדה הזאת. השיב כאמור: "אם לא נעמוד על כל פירצה קטנה מראשיתה, ביחוד בירושלים עיר קדשנו ותפארתנו, יתרחב הפרץ ח"ו מאוד".

סיפר רבי עמרם בלויא זצ"ל: פעם אחת הגיע אל רבינו מאן דהוא, והציע לו לתקן תקנה בעניי העיר. אמר לו רבינו: "ברצון רב הייתי מסכים, אבל מה אעשה הרב מ'צפת' מותנגד לכך". התפלא האיש: "כלום הרב מירושלים זקוק לדעתו של הרב מצפת?" ענה לו רבינו: "מה אעשה שכשקיבלתי על עצמי את תפקידי ברבנות ירושלים, קיבלתי שלא אעשה דבר בניגוד להוראות הרב מצפת". בעוד האיש תמה על כך, אמר לו רבינו, כי כוונתו למרן רבי יוסף קארו זי"ע בעל הבית יוסף ושלחן ערוך שחי ופעל בצפת.

רבינו היה נזהר מאוד שלא להוציא מפיו את המילה 'טרף', אם מצא שהדבר אסור באכילה, אמר: "תמכרו לגוי". כשמצא שהדבר מותר באכילה, אמר: "כשר". גם היה ממונה את מקום השאלה, כדי שלא ילכו למורה הוראה אחר, ותצמח מחלוקת בישראל. עוד דרכו היתה בכל מה שהיה מכשיר, והיה רואה שהשואל עדיין מהסס, היה אומר, שיתנו לו לטעום או שיזמינו אותו לסעודה, ושם יטעם מהמאכלים, והיו פעמים שאף אכל ממה שהכשיר לעיני השואל. אמר לתלמידיו שהיו באים ללמוד אצלו את דרכי ההוראה והפסק, כי אל להם לזלזל בשום שאלה, ולו השאלה הנראית כשאלת הדין, מחמת שהשואל יראה שמזלזלים בשאלה, מעתה ואילך יתיביש ולא יבוא לשאול עוד, ועלול להיכשל באיסורים, והקולר תלוי באשמות מורה ההוראה.

אף שכיהן רבינו כרבה של ירושלים, היה מרא דארעא דישראל, ורבן של כל בני הגולה. כאשר נשלחו אל רבינו שאלות מכל ערי הארץ וכל קצוות תבל על מנת לקבל ממנו דבר ה' זו הלכה. אחד מן השואלים מקראקא מציין לרבינו: "ועתה למי מגאונים וקדושים אפנה, אם לא אל כבוד הד"ר ג

קדשו, אשר כל בית ישראל נשען עליו, וכאשר יגזור אומר כן יקום ויהיה". הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל מקאונא (Kaunas, Lithuania), אמר: "תמהני שפונים אלי מארץ ישראל בשאלות, אם רבי שמואל שוכן בתוכם, כלום זקוקים הם להוראותי?"

באחד מתשובותיו לרבני בולטימור מסיים רבינו את מכתבו: "ומאד שמח לבי, אשר רואה אנכי אשר גם במדינתו אמעריקא, יש ויש יראי ה' שומרי תורה ומקיימי מצות ה' כדת, ואשר מסופקים באיזה דין שואלים ודורשים. ויה"ר שימלא הארץ דעה את ה', וגם שמה ימצאות"ח מצויינים גדולים בתורה ויראה, ויבקשו מפיהם כעתירת החוות בברכה ליראי ה', שמואל סלנט".

למרות שנשאל רבינו מכל מקום ברחבי הארץ והעולם, לרוב היה עונה לשאלותיהם של הרבנים המקומיים, אך לשאלות של שאר האנשים היה פעמים רבות עונה שישאלו את המרא דאתרא, וכפי שכתב רבינו במכתבו להגאון רבי מרדכי מפנסק (Pinsk, Belarus) זצ"ל, בשאלה שנשאל אודות ירושת מנוח מקרלין (Karolin, Belarus) הסמוכה לפנסק: "ויען כי באתריה דמור הוא, אמינא באתרא דרב לא קא מורי שמואל, ורק בדרך שקלא וטריא אכתוב את העולה לפענ"ד".

הגאון רבי דוד שובקס זצ"ל ראב"ד בד"ץ חסידים בירושלים אמר, שמקובל אצלו בשם בעל הנודע ביהודה שישנה סייעתא דשמיא מיוחדת למורה הוראה לשאלות בהן נצרכת הלכה למעשה. כן אירעה עובדא אצל רבינו, פעם בא אליו אדם ושאלה בפיו. לשמע השאלה, ענהו רבינו: "חזור מחר ואענה לך על שאלתך". למחרתו חזר השואל לבית רבינו לקבל את תשובתו. שאלוהו רבינו: "שאלה זאת ששאלת, האם היא להלכה למעשה או לפלפול בעלמא?" כאשר ענה השואל, שרק לפלפול בעלמא שאל את שאלתו, אמר לו רבינו: "כחידה סתומה היה הדבר בעיני, שהרי בכל פעם שיהדי פתה אלי בשאלה, אני מרגיש סייעתא דשמיא למצוא מיד תשובה לשאלתו, ואילו הפעם לא עלתה בידי להשיב תשובה. אך כעת נודע הדבר, היות ששאלתך אינה למעשה, לא מסייעים לי מהשמים למצוא תשובה לשאלתך".

רועה נאמן

רבינו היה מסור כל כולו לענייני הציבור ולצורכי הכלל והפרט. כאשר היה בא מאן דהו אליו בשאלה היה עונה לו אף אם היה באמצע אסיפה או פגישה חשובה, כיון שהנו מרא דאתרא, ועליו לתת זכות קדימה לשואלים דבר ד' זו הלכה. אף לא קבע בביתו שעות קבלה. ומרגלא בפומיה: "נאמור (דברים כט:ח) "והלכת בדרכיו", צריכים אנו לדבוק במידותיו של הקב"ה (עי' שבת קלג:), מזה הוא בכל עת ובכל שעה, אף אנו צריכים להיות מסורים לציבור בכל עת ובכל שעה, מזה הוא לא ינום ולא ישן שומר ישראל, אף אנו כך".

בליל הסדר היה יושב באמצע השלחן עורך, ושו"ע הל' פסח פתוח לפניו. עוד היה מזדרז מאד בעריכת הסדר, וסיים בשעה מאד מוקדמת. וכה הסביר את מנהגו: "הן ירושלים גדולה, ות"ל רבים הפונים בשאלות איסור והיתר, והשאלות של חמץ ומצה בליל זה מרובות מכל הלילות, והרי כל הדיינים ומורי ההוראה בירושלים אסור להם לדון ולהורות אחר שהסבו לסדר ושתו ארבע כוסות, והרי שנינו (עירובין סד:) שיכור אל יורה, א"כ למי יפנו כל שואלי השאלות בעיר? לכן אני נוהג לגמור הסדר בשעה מוקדמת, ומיד אח"כ לחטוף תנומה כלשהיא, והשינה מפגיגה את היין, והריני מוכן לדון ולהורות לכל מי שיפנה".

כה היה דרכו של רבינו, עת לקרב לחיבה וסבלנות, ועת לתקיפות להטיל אימה למען חיזוק התורה והמצוה. סיפר רבי חיים המבורגר ז"ל: בין המתפללים בבית הכנסת בביתו של רבינו היה איש שלא התנהג כשורה בדברים שבין אדם למקום, גם היה עז פנים, ובודה דוגמאות של שקר. האיש הזה היה בא תמיד קודם התפלה, וסיפר לרבינו חדשות אשר בדה מלבו, ורבינו היה שומע את דבריו. המתפללים לא היתה דעתם נוחה מזה, וביקשו את בנו של רבינו הגאון רבי בייניש, שיעיר את אזני אביו על דבר זה. שאלו ר' בייניש: "אבא, מדוע אתה מתיידד עם איש זה שאינו לפי כבודך?" ענה לו רבינו: "יודע אני מה שאתם יודעים, אולם בכוונה אני עושה, איש שאינו נוהג כשורה ומדבר שקר, אם ארחק אותו, לא יבוא להתפלל ולא יניח תפילין. ובזה שאני שומע שקריו, ורואה שאני מכבדו, בא להתפלל, וגם יש לי השפעה עליו. ואם אני אומר לו פעם: 'לא יפה לאיש שכמותך כך וכך לעשות', שומע הוא לדברי".

פעם בשעת לילה מאוחרת, ורבינו כבר עלה על יצועו. לפתע שמע קולות של צעדים על מדרגות ביתו. כמנהגו תמיד ירד ממיטתו ופתח את הדלת. בחוץ עמד רבי יעקב דזלינר זצ"ל, וסיפר, כי זה עתה נתעורר משינתו ושכח לברך ברכת המזון על סעודת הערב, בא איפוא אל הרב לשאול מה דינו. רבינו שהכיר את צדקתו וגדל יראתו של רבי יעקב, אמר לו: "תחזור לביתך, ואם תמצא את כיכר הלחם על שלחנך כשהיא שלימה, תיוכח כי לא רק שלא בירכת עדיין, אלא אף שלא אכלת עדיין". חזר הלה לביתו, וראה שצדק רבינו, לאחר מכן נזכר שהתכוון ליטול ידיו לסעודת הערב, אך באו אליו שליחים מטעם הגאון מבריסק רבי יהושע ליב דיסקין, ונחפז לצאת לדרכו ללא שהספיק ליטול ידיו ולסעוד. רבינו שהכיר את רבי יעקב, ידע כי לא יתכן ויהודי זה יאכל ולא יברך ברכת המזון.

מעשה אירע עם רבי אהרן וינסרשטין זצ"ל שבנערותו חלה ולא יכל לפקוח את עיניו [היתה תקופה בירושלים שרבים חלו במאור עיניהם]. הלך אתו אביו בערב יום הכפורים לרופא העינים האנגלי ד"ר קנט, שלאחר בדיקתו אסר עליו לצום ביוהכ"פ, וכן צוה עליו לחזור לבקורת למחרת בעצם היום הקדוש. אביו בשמעו זאת הצטער צער רב על עצם מניעת הצום, וגם על ההכרח לבא לרופא בעצם היום הקדוש. ומה גם שהרופא גר במקום רחוק, ועוד שצבאו תמיד על פתח ביתו המוני חולים, רובם ישמעאלים. בצר לו פנה האב לרבינו לתנות בפניו את מרירות נפשו.

אך רבינו פסק לו: "הנער יכול לצום, ואל תלך אתו למחרת לרופא. ברם בהשכימך לתפלת ותיקן אל תעיר את בנך משינתו, ורק בהתעוררו מאליו ילך לבית הכנסת". למחרת קם הנער עם עינים פקוחות והלך לביהכ"ס. למחרת יום הכפורים הלך האב עם בנו לרופא. כשראה הרופא את הנער ועיניו פקוחות, שאל בהתרגשות: "מי טיפל בנער?" כשיספר לו האב על דברי רבינו, הפטיר הרופא: "אם ידו של רבי שמואל באמצע, יתכן הכל".

סיפר רבי אהרן חיות זצ"ל ששימש זמן מה אצל רבינו בתור נאמן, והיה מביא אליו בכל יום את המעטפות בכל בוקר מהדואר, ועם פתיחת הדואר הרוסי, כבר לא היה צורך בתפקיד זה. "גם אחרי ששוחררתי מתפקידי הייתי נכנס אליו לעתים מזומנות, ותמיד שמח לקראתי, וקיבלני בסבר פנים יפות ובאותות אהבה. והנה אירע שעברו חדשים ולא ביקרתי בביתו. שלח רבינו בידי השמש לבקשני שאכנס אליו. מובן מאליו שמייד הלכתי אצלו, וכאשר נכנסתי פנה אלי בתוכחה מתוך אהבה: 'ידידי ר' אהרן, אמנם יודע אנכי שאתה טרוד מאד בבקשת פרנסה למשפחתך היקרה לילדי

הקטנים, אבל הלוא ידידים אנחנו, ואם יש לצעיר ידיד זקן, מצוה על הצעיר שיגזול לפעמים רבע שעה מזמנו וללכת לראות את שלום ידידו הזקן", כך כינה את עצמו, לא רב ולא איזה תואר אחר.

פעם נאשם יהודי בגניבת לחם, ותבעו הנגב לבית דינו של רבינו. הודה האיש והצטדק, כי לא היה לו לחם לאכול, והרגיש כי הוא מוכרח להחיות את נפש ילדיו הרעבים ללחם. נכמרו רחמיו של רבינו עליו, ואמר לו: "היה יותר נעים לי כעת מצב הפוך, שאני אהיה הנאשם, ואתה תהיה הדיין, ואז אתה מה היית אומר?". אחר כך הצביע לאנשים שהיו מסביבו ואמר: "זה לנו האות כי לא פרסנו לרעב לחמנו, מה נאמר ביום דין, כיצד נצטדק, מי יודע כיצד יגזר דיננו".

בערב שבת אחד בא לשואלו יהודי עני על כשרות העוף ששחט לכבוד שבת. רבינו פסק כי העוף 'לא כשר'. כשהלה יצא מביתו, שלח רבינו את הרבנית להשיג על חשבונו עוף אחר, וליתנו לעני שלא יישאר ללא עוף לש"ק.

חכימא דיהודא

מעשה בשני בעלי דין שנתווכחו ביניהם. התובע אמר: "הנתבע מכר לי שני דירות, האחת בעיר העתיקה, והשניה בעיר החדשה, ובידי שטר מכר". ואילו הנתבע טען, שמכר לו דירה רק בעיר החדשה. הגיעו לבית הדין, ולא מצאו הדיינים פתרון לבעיה זו. בצר להם על הדיינים עם הבע"ד לביתו של רבינו על מנת שיכריע. רבינו שמע את טענות הצדדים, וביקש לאחמ"כ לראות את השטר מכר. לאחר שהתבונן בו אמר לתובע: "שקרן אתה, ותודה על האמת כי זייפת בשטר, והוספת חלק שלא היה כתוב בו". התובע נבהל והודה. לאחמ"כ אמר רבינו לדיינים, כי הבחין בכך כשראה קיפול שהיה בשטר באותה שורה שכתוב בה שמכר את הדירה מוחץ לחומה, אין זאת אלא שבעת המכירה קיפל הקונה את הנייר לשניים, מבלי שהמוכר ירגיש בכך, ולאחר הקניה הוסיף הקונה בחלק העליון של הנייר את דבר מכירת הדירה בעיר העתיקה.

סיפר הגאון רבי בנציון יאדלר זצ"ל: "זוכרני מעשה כשאמי מורתי היתה מוכרת קמח לאפות לפסח, היה אופה אחד שעסק גם במכירת חלב, שהיה חייב לה עשרים נאפוליון, וסירב לשלמם. האיש היה גבר אלים, עד שגם בית הדין לא הצליח להוציא ממנו את החוב. לאחר שמיעת טענותיה פנה אליו רבינו בתקיפות: "מדוע אינך רוצה לשלם את שלשים הנאפוליון שאתה חייב לה עבור הקמח?". איני חייב לה רק עשרים" התחיל האופה לצעוק, "ומדוע יאמר הרב שלשים". בדבריו אלה שהוצאו הימנו בתבונת רבינו, הודה איפוא שאת העשרים הוא חייב, ומיד פנה אליו רבינו בתקיפות: "הנני נותן לך זמן מוגבל למחר בשעה זו שתיביא את הכסף". למחרת לא בא בשעה המוגבלת. ועל כן שלח רבינו לומר לו: "דע לך כי מעולם לא התחלתי בענין שלא סיימתיו, אם אינך מביא את הכסף, אשלח מיד את שמשי להכריז בעיר שכל סחורתך אסורה, ואסור לצרף אותך לכל דבר שבקדושה". אך שמע האופה את דברי הרב, ומיד הופיע עם הכסף ביד.

מעשה היה בארבעה יהודים מן, רבי בצלאל הכהן לאפין ז"ל, רבי יוסף דוד הורוביץ ז"ל, ורבי פייבל כהנא ז"ל, ועוד אחד רביעי. החליטו להקים בית מסחר בשותפות, כל אחד מהם השקיע נפוליוני זהב, סכום עתק באותם ימים. יום אחד מגיעים השותפים לבית מסחרם, ועיניהם חשכו כאשר גילו כי הקופה נפרצה בלילה, ומתוכה נגנב סכום כסף גדול. המשטרה הטורקית שהוזעקה למקום, לא

יכלה להצביע על שום כיוון אפשרי, ובית המסחר שעמד בפני שוקת שבורה היה בסכנת סגירה. ארבעת השותפים שלוו את סכום ההשקעה הראשוני הוצגו דלים וריקים.

נועצו השותפים ביניהם, והחליטו לעלות לירושלים להביא את הפרשה לפני רבינו, שמא יוכל הוא בחכמתו הגדולה לסייעם בעצה טובה. לאחר ששמע את דבריהם לפרטי פרטים, הבין כי ידו של אחד השותפים במעל, רק לא ידע מי מהם. הוא עיין בדבר בכובד ראש, ואז פסק: "אין מה לעשות, הכסף אבוד, אבל הכסף הרי אינו שלכם, והיות ואתם עשיתם בכספם של אחרים מסחר, הרי אתם כשומרי שכר וחייבים בגניבה ואבידה. לכן כולכם אחראים במידה שווה, ועל כל אחד מוטל להחזיר אחד חלקי ארבעה מהסכום שנגנב". רבינו הביט בעיניו החודרות בפניהם של ארבעת השותפים, וראה מיד ששלושה מהם פניהם החזירו כסיד, וכי מניין יקחו סכום כה גדול כדי להחזיר את ההלוואה, ואילו השותף הרביעי לעומתם לא היה נראה מוטרד כלל. הוא קם ואמר: "נאמן עלי הדיין, אני מוכן לשלם את חלקי מיד ללא טענות ומענות". עמד רבינו על רגליו וקרא לעברו: "החזר מיד את הכסף שנטלת". הגנב נשבר והודה על האמת, הוא החזיר את הכסף בבושת פנים, ברח מעירו וממשפחתו, ולא נודעו עקבותיו.

פעם באה אשה לבית דינו, וביקשה לקבל היתר נישואין, היא טענה שאבדה את המכתב שקיבלה מהרבנות בעיירה בו הם מעידים על גירושיה. רבינו שפיקח היה, ראה מבין ריסי עיניה כי אך שקר בפיה, והיא אינה מגורשת. הוא פנה אליה בשאלה: "תאמרי לי, כמה פעמים הסתובבו סביבך בעת טקס הגירושין?" "שבע פעמים כמו בחופה" ענתה האשה ... כמובן, נתבררה לכל שטענה טענת שקר.

סיפר הגאון רבי איסר זלמן צ"ל: באחת השבתות לאחר תפילת מנחה בביהכ"נ הגדול בחורבת רבינו יהודה החסיד, ניגש רבינו לאחד המתפללים ושאל לו: "פלוגי חייב לך כסף?" "כן" השיב לו אותו יהודי. "אם כן", אמר לו רבינו "במזאצ' שבת תמזהר ללכת לביתו של אותו יהודי מיד לאחר תפילת מעריב, ותבע ממנו את כספך". עשה היהודי בהתאם להוראת רבינו, ולתדהמתו ראה, שליד ביתו של הלוח עומדת עגלה, ומוטענים עליה את חפצי ביתו כדי לעזוב את הארץ ולהגר לאמריקא. משראה זאת המלוה אמר לו, כי ימנע בעדו מלנסוע כל זמן שלא יפרע לו את חובו. בסופו של דבר, אכן מנע ממנו את נסיעתו, כיון שלא היה בידו כסף כדי לפרוע את חובו.

למחרת אותו היום, ניגש הלוח אל המלוה ושאלו, מניין לו שרצה לעזוב את הארץ, הרי אפילו מאשתו הסתיר את כוונתו נסיעתו עד לאחר מעריב של מוצ"ש, וא"כ כיצד נודע לו הדבר? ענה המלוה, כי רבינו הוא שניגש אליו ואמר לו כי עליו למהר במוצ"ש לגבות את החוב. יהודי זה שהיה מתקיף ירושלים לא נרתע, וניגש לרבינו ושאלו מנין לו, והוסיף אולי הרב בעל רוח הקודש. ענה לו רבינו: "אין כאן כל ענין של רוח הקודש, אתה הרי יודע כי הנני זוכר את כל ימי הפטירה ששומרים המתפללים כאן לזכר קרוביהם, ובשבת זאת ראיתי שנגשת לגבאי וביקשת עליה לתורה. תהיתי בלבי 'מה יום מיומים' שביקשת עליה, הרי אין זה כעת יום הפטירה של אביך ולא של אמן לא של חותנך ולא של חותנתך, וא"כ מה הסיבה שביקשת עליה בשבת זו. אלא כיון שהמנהג הוא שכאשר נוסעים לחו"ל מבקשים עליה בשבת שקודם הנסיעה, והואיל ואתה ביקשת עליה, הבנתי שאתה נוסע לחו"ל. הפטיר על כך הגאון רבי איסר זלמן: "כך הסתיר רבינו בפקחותו הרבה שרוח הקודש שורה עליו".

פטירתו

בתקופה האחרונה נחלה מאד, וביום כ"ט מנחם אב החזיר את נשמתו הטהורה ליוצרה. משך כל הלוייה היו כל החנייות ובתי מלאכה סגורים, וכולם ליוו את רבינו שדאג להם במסירות אין קץ. רבינו נטמן בהר הזיתים.

צאצאיו

רבינו השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ואלו הן: מזוגתו הראשונה נולד לו בת, לא ידועה עליה כלום. מזוגתו השניה נולד לו בנו הגאון רבי בנימין בייניש זצ"ל, נפטר בחיי אביו, והשאיר אחריו את בנו רבי צבי זצ"ל. בתו מרת חיה ע"ה, אשת הגאון רבי שלמה ברדקי זצ"ל, בן הגאון רבי ישעי' ברדקי זצ"ל. מזוגתו השלישית נולד לו בנו הבחור ראובן ז"ל נפטר בצעירותו. בתו מרת רבקה ע"ה, אשת הגאון רבי חיים הירשברג ז"ל, המכונה רבי חיים שו"ב.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: אדרת שמואל

מצבת הגה"ק רבי שמואל סלנט זצוק"ל בהר הזיתים

מגיד משנה לנוער

פרשת ראה

דיוקים בפסוק

"ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה" (יא:כו). מען קען מדיק זיין דעם לשון 'ברכה וקללה', עס געוואלט געדארפט שטיין 'ברכה או קללה'. נאך קען מען מדיק זיין דעם לשון 'היום'.

באור הגמרא בזמן שאין עושין רצונו של מקום

די גמרא זאגט (ברכות לה): רב חנינא בר פפא פרעגט א סתירה, איין פסוק שטייט (הושע ב:יא) "ולקחתי דגני בעתו וגו'", פון דעם זעהט אז די תבואה איז שיף פאר דעם אייבישטער - 'דגני' - מיין תבואה. אין אן אנדערע פסוק שטייט (דברים יא:יד) "ואספת דגנך וגו'", זעהט מען אז עס איז שיף פאר דעם מענטש - 'דגנך' - זיין תבואה. ענטפערט די גמרא, ווען די אידען טוהן דעם רצון פון אייבישטער איז דאס זייער תבואה, און אויב נישט איז דאס נישט זייער. פרעגט תוספות (ד"ה פאן) רבי שמעון בו יוחאי זאגט דארט באלד, קען זיין א מענטש אקערט ווען עס איז די צייט פון אקערן וכו', ענטפערט רשב"י ווען די אידען טוהן דעם רצון פון אייבישטער וועט זייער ארבייט געטוהן דורך אנדערע, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (ישע' ס:א) "ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'". אבער ווען זיי טוהן נישט דעם רצון, דארפען זיי אליין ארבייטען אין פעלד, אזוי ווי עס שטייט "ואספת דגנך וגו'". איז דאך א סתירה, איינמאל זאגט מען דער פסוק רעדט פון עושין רצונו של מקום, און שפעטער זעהט מען אז מען רעדט פון אין עושין רצונו של מקום. תוספות ענטפערט אז זיי מאכען דעם רצון, נאר נישט אינגאנצען. מען דארף דאס אבער פארשטיין.

פרשת בחקתי מ"רי שיעמזו זרים ויעבדו בשדה

לכאורה איז אויף שווער וואס שטייט אין פסוק (ויקרא כו:ג-ה) "אם בחקתי תלכו וגו' ונתתי גשמים בעתם וגו' והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע". דארט רעדט מען זיכער פון עושין רצונו של מקום, אזוי ווי עס שטייט דארט אין די פסוקים און אין רש"י, און דארט שטייט אז די אידען ארבייטען אין פעלד, איז וויאזוי קען מען זאגען אז דער פסוק 'ואספת דגנך' רעדט ווען עס איז אין עושין רצונו. קען מען אבער זאגען אז פון דארט איז נישט שווער, ווייל עס שטייט דארט נישט אז דער מענטש טוט אליין זאמלען די תבואה, נאר עס שטייט "והשיג לכם דיש את בציר וגו'", און מען קען דאס ערקלערען אז אנדערען ארבייטען אין פעלד, אבער דער איד דארף בכלל נישט ארבייטען. אבער ביי די פרשה פון 'והיה אם שמוע' שטייט 'ואספת' - ער אליין וועט קלויבען, פארדעם איז שווער פון דארט.

המאמין אינו דואג דאגת מחר

חז"ל זאגן (סוטה מח): איינער וואס זאגט 'וואס וועט ער עסען מארגען', איז ער א קליינער מאמין. און דער פשט איז אז אונדאי גלייבט ער אין אייבישטער, אבער ער גלייבט אז אלעס איז על פי דרך הטבע, און אויב ער וועט נישט צוגרייטען, וועט נישט זיין. דאס מיינט מקטני אמנה. אבער דער ריכטיגער מאמין האט נישט קיין דאגה וואס וועט זיין מארגען, נאר ער פארלאזט זיך אויף דעם אייבישטער, אז דער חסד פון אייבישטער וועט איהם מארגען ארומנעמען, אפילו שלא כדרך הטבע.

אין עושין רצונו כל כך - שיש לו פניות לקבל שכר

נאך זאגן חז"ל (אבות פ"ב מ"ד) בטל רצונה מפני רצונו, דער פשט איז, א מענטש וואס טוט מצוות שלא לשמה, ער טוט עס נאר כדי צו באקומען שכר, דאס הייסט נישט אז ער טוט רצונו של מקום, נאר ער טוט זיין אייגענער רצון כדי צו באקומען שכר. דאס זאגט די משנה 'בטל רצונה מפני רצונו', ער זאל טוהן נאר ווייל אזוי וויל דער אייבישטער, 'כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה', דעמאלס וועט דער אייבישטער טוהן מיט איהם שלא כדרך הטבע. מיט דעם קען גוט פארשטיין דעם תירוץ פון תוס', וואס רעדט פון עושין רצונו אבל אין עושין רצונו כל כך, ווייל זיי האבען פניות מקבל צו זיין שכר, בבחינת קטני אמנה, פארדעם מאכט מען זיי נישט קיין נס שלא כדרך הטבע, אז אנדערע זאלען ארייטען פאר זיי.

הכל תלוי בהנהגת האדם

מיט דעם קען מפרש זיין דעם פסוק 'ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה', איך געב ענק איין זאך, וואס איהר קענט טוהן פון דעם א ברכה, און איהר קענט דאס איבערדרייען צו א קללה. די ברכה, אויב איר וועט הערען צו די מצוות פון אייבישטער, און דורך דעם וואס איהר הערט די מצוות, וועט זיין אז אנדערע וועלען ארייטען פאר ענק און א גרויסע ברכה וועט רוהען אויף אייך. און די קללה, אויב איר וועט נישט הערען, דעמאלס וועט די ברכה זיך איבערדרייען צו א קללה ח"ו. פארדעם שטייט 'היום', אז אלעס ווענדט זיך ווי דער מענטש פירט זיך.

יארצייטען פון צדיקים

הגה"ק רבי שמואל סלנט זצוק"ל

כ"ט מנחם אב תרס"ט

ראב"ד ירושלים

רבי שמואל איז געבוירען ב' שבט תק"ע אין וואלקעניק אין ליטא, צו זיין טאטע הגאון רבי צבי הירש זצ"ל, דער רב פון טראקי און וואלקעניק, און צו זיין מאמע מרת ריישא/ריסא ע"ה. רבי שמואל איז געווארען אן איידעם ביים גאון און צדיק רבי יוסף זונדל פון סלנט. נאך די חתונה האט רבי שמואל געוואוינט אין סלנט, פון דעמאלס האט מען איהם גערופען, 'רבי שמואל סלנט'. אין יאר ת"ר איז רבי שמואל ארויף קיין ירושלים, און איז געווארען רב דארט.

אין יום טוב זענען געזעסן תלמידי חכמים אין שטוב פון רבי שמואל, רעדענדיג דברי תורה און הערענדיג קלוגע רייד פון דעם גאון. רבי שמואל איז קורץ ארויס אפאר מינוט, אין דעם מאמענט קומט אריין א קליין מיידעל אין שליחות פון איהר מאמע, מיט א שאלה צום רב. אזוי ווי דער רב איז נישט געווען, האבען די תלמידי חכמים געהערט פון איהר די שאלה: אזוי ווי מען האט היינט יום טוב געבאקן א טארט מיט צוויי אייער, צו מען מעג עס עסן היינט. זיי האבען באלד געזעהן אז עס איז בכלל נישט קיין שאלה, און האבען איהר געזאגט: "זאג דיין מאמע אז מען קען עס עסן היינט".

זי איז ארויס, און רבי שמואל איז די מינוט צוריק אריין אין שטוב. באמערקנדיג אז א מיידעל איז ארויס פון דארט, האט ער געפרעגט: "וואס פאר א שאלה איז דא פארגעקומען?" האבען זיי דערציילט, א פשוט'ע שאלה וואס א פשוט'ע איידענע קען איינפאלן צו גיין פרעגן, און זיי האבען איהר באלד אפגעגענטפערט אז עס איז פשר, און זיי קענען עס עסען.

רבי שמואל האט אריינגעטראכט: 'עס קען דאך נישט זיין אז מען זאל קומען פרעגן אזא פשוט'ע שאלה, וואס יעדער איד ווייסט אז מען מעג באקען און קאכן אום יום טוב. מסתמא איז עס פארבונדן מיט א פרט, וואס דאס מיידעל ווייסט נישט ארויסצוגעבן. פארדעם דארף מען איהר שוין צוריקרופן'. דער רב האט באפוילן, און אייגער איז באלד ארויסגעלאפן און צוריקגערופן דאס מיידעל.

רבי שמואל האט זיך צו איהר געוואנדען מיט א פאטערליכן אויסדרוק אויפ'ן פנים, און האט געפרעגט: "מיין קינד, ווער האט דיר געשיקט פרעגן די שאלה?" האט זי געענטפערט: "מיין מאמע האט מיר געשיקט צום רב פרעגן, אזוי ווי מען האט געבאקען א טארט מיט צוויי אייער, צו מען מעג עס עסען יום טוב". רבי שמואל האט געפרעגט: "זאג נאר מיין קינד, מיט וויפיל אייער באקט מען אין אלגעמיין ביי אייד א טארט?" האט זי געענטפערט:

"מיט צוויי אייער". האט רבי שמואל געפרעגט: "עצט וואס איז די מעשה וואס מען פרעגט א שאלה וועגן טארט, וואס איז דא פארקוקומען?"

האט זי געענטפערט: "מיין מאמע איז געגאנגען אינדערפרי אין שוהל צום דאווענען, האט זי מיר געבעטן איך זאל מאכן די טארט מיט די איינציגע איי וואס געפונט זיך אין שטוב, אַנױיַזנדיג וואו עס געפונט זיך די איי. אָבער איך ווייס דאָ אז זי מאכט שטענדיג אַ טארט מיט צוויי אייער, בין איך געגאנגען זוכן אַ צווייטע איי. איך האב נישט געפונען אין שטוב, בין איך ארויס אין חצר האב איך פונקט געטראפען אַ פרישע איי, וואס דאס הינדל האט נאר וואס געלייגט, האב איך עס גענומען און געמאכט די טארט מיט צוויי אייער, כּדי עס זאל זיין אַ גוטע טארט לְכבֹּד יו"ט".

ענטפערט רבי שמואל: "זאג די מאמען אז די טארט מעג מען עסן נאר מארגן, ווי דער דין איז ביצה שנוּלָּדָה ביום טוב, און איי וואס איז געבוירן געווארן אום יו"ט טאר מען נישט עסען אום יו"ט, און עס מאכט אסור דעם געקעכט'ס אין וואס מען לייגט אריין די איי". און רבי שמואל האט צוגעלייגט, און איהר געזאגט: "וויסען זאלסט דו מיין קינד, אויב די מאמע זאגט דיר צו טוהן עפעס אַ זאך, זוף נישט צו מאכן בעסער, נאר טו פונקט ווי די מאמע האט דיר געהייסען".

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזלָא טבא וגדיא יאִי

לידידינו הר"ר יהודה קליינבארט שליט"א
והר"ר יהושע גליק שליט"א
לרגל נישואי נכדו-בנו עב"ג בשעטו"מ

לידידינו הרה"ג ר' מאיר חיים גינזבורג שליט"א
והר"ר הלל דוד גינזבורג שליט"א
לרגל הולדת נכדתו-בתו בשעטו"מ

לידידינו הרה"ג ר' שלום אליעזר טווערסקי שליט"א
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ

לידידינו הרה"ג ר' מאיר חיים גינזבורג שליט"א
והר"ר אליהו אברהם גינזבורג שליט"א
לרגל הולדת נכדו-בנו בשעטו"מ

ישיבה בית שיערים

כולל משנה הלכות

בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א
רח' יצחק שוואלל 4
ירושלים ת"ו

הבה"ח יצחק יוחנן איידלס הי"ו
לרגל אירוסיו עב"ג

בת הרה"ג ר' יצחק זאב ווייכמאן שליט"א בשעטו"מ

כאפט אייך מיט כלל ישראל

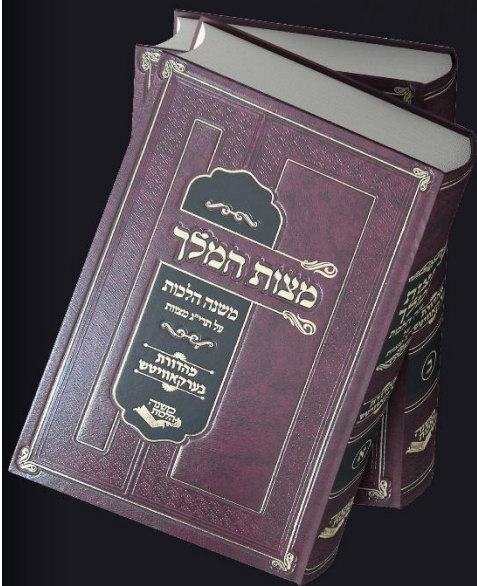
אויף דעם נייעם מחזור פון סדר

מצוה יומית

דינסטאג ראה - כ"א מנחם אב

לרגל התחלת מחזור החדש

- נדבן חשוב שיחי' מנדב את ספר מצות המלך ב' כרכים מפוארים לכל הבתי מדרשים והיכלי הישיבות
- הייבט אן פאר לערנען א שיעור אין די מחזור און מיר וועלען אייך צושטעלען די ספרים און נאך בחינם
- צו באקומען די לוח פון די מחזור פארבינדט אייך מיט'ן מפעל
- מען קען הערן א טעגליכע שיעור אויפן טעלפון 605-477-4427-3-1
- מען קען באשטעלן די ספר ביים מפעל לרגל התחלת המחזור

605-477-4427

MitzvaYomis@gmail.com

צו באקומען די ספר הק' מצות המלך אין אלע ספרים געשעפטען

סימץ טוב ומזל טוב יהא לנו

עת הזמיר הגיע בגבולנו, נברך לאלוקינו, כשהשמחה במעונינו, בחרדת קודש וברגשי גיל וחדוה ושמחה, נשגר אנו מעומקא דליבא ברכת מזלא טבא וגדיא יאה קדם פני אבינו רועינו המדריך אותנו על דרך העולה בית א-ל על אדני התורה והיראה בדרך החסידות, עטרת תפארת ראשינו נזר תפארתנו.

ב"ק מרז ארמו"ר שליט"א

**לרגל השמחה הגדולה בהולדת הנכדה בשטומ"צ
בת אצל בנו הרב דוד שלמה שליט"א**

יהא רעווא מן שמיא שיזכה רבינו שליט"א וכל המשפחה הרוממה לחזות בשזירת שלשלת הזהב לשם ולתפארת בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים טובות, ומשמחה זו יושפע רב ברכות ושובע שמחות, עדי נזכה בצוותא לקבל פני משיח צדקנו עם מלכנו בראשנו בב"א.

הנהלת הביהא"צ רבנן ותלאידיהון